

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 145/2018 vp): Asia on saapunut sosiaali- ja terveysvaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty perustuslakivaliokuntaan ja sivistysvaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunnot

Asiasta on annettu seuraavat lausunnot:

- perustuslakivaliokunta PeVL 33/2018 vp
- sivistysvaliokunta SiVL 11/2018 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitusneuvos Anne Ilkka, sosiaali- ja terveysministeriö
- lainsäädäntöneuvos Johannes Heikkinen, oikeusministeriö
- etuuspäällikkö Susanna Bruun, Kansaneläkelaitos
- tutkimusprofessori Pekka Jousilahti, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- johtaja Tarja Myllärinen, Suomen Kuntaliitto
- toimitusjohtaja Katariina Poskiparta, Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö
- sosiaalipoliittinen asiantuntija Eero Löytömäki, Suomen opiskelijakuntien liitto - SAMOK ry
- sosiaalipoliitiikan asiantuntija Sonja Raitamäki, Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL ry

Valiokunta on saanut kirjalliset lausunnot:

- valtiovarainministeriö
- opetus- ja kulttuuriministeriö
- tietosuojavaltuutetun toimisto

Valiokunnan mietintö StVM 35/2018 vp

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta. Lain tavoitteena on turvata hyvin toimivat yhdenvertaiset opiskeluterveydenhuollon palvelut sekä yliopisto- että ammattikorkeakouluopiskelijoille.

Laissa säädettäisiin korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestämisestä, tuottamisesta ja rahoittamisesta. Kansaneläkelaitos vastaisi opiskeluterveydenhuollon järjestämisestä ja palvelut tuottaisi Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö. Opiskeluterveydenhuollon sisällön osalta viitattaisiin voimassa olevan terveydenhuoltolain sääntelyyn.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutettaviksi terveydenhuoltolakia, sairausvakuutuslakia, yliopistolakia ja ammattikorkeakoululakia. Lakeihin tehtäisiin uudesta korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuoltoa koskevasta laista johtuvat muutokset.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2021.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Yleistä

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta. Esityksen mukaan Kansaneläkelaitos (Kela) vastaa korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestämisestä ja Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö (jäljempänä YTHS) vastaa palvelujen tuottamisesta. Uudistuksen myötä YTHS:n palvelut laajenevat koskemaan yliopisto-opiskelijoiden lisäksi ammattikorkeakouluopiskelijoita. Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuolto rahoitetaan esityksen mukaan valtion varoista (77 %) ja opiskelijoilta perittävillä pakollisilla terveydenhoitomaksuilla (23 %).

Uudistuksen tavoitteena on turvata korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palvelut valtakunnallisesti ja parantaa palvelujen laatua ja saatavuutta.

Voimassa olevan lainsäädännön mukaan kunta järjestää opiskeluterveydenhuollon palvelut. Palvelujen järjestämisestä ja tuottamisesta vastaa oppilaitoksen sijaintipaikkakunta. Terveydenhuoltolain (1326/2010) mukaan korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuolto voidaan kunnan suostumuksella järjestää myös muulla Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontaviraston (Valvira) hyväksymällä tavalla. YTHS toteuttaa kunnan suostumuksella ja kuntien kanssa tehtyjen sopimusten perusteella yliopisto-opiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palvelut. YTHS on vuonna 1954 perustettu säätiö, joka tarjoaa yleisterveyden, mielenterveyden ja suun terveyden palveluita perustutkintoa suorittaville yliopisto- ja korkeakouluopiskelijoille sekä toimii opiskelijoiden terveyden edistämiseksi. YTHS:n toiminnan rahoitus perustuu yliopisto-opiskelijoiden maksamaan terveydenhoitomaksuun (18,3 %), käyttäjiltä perittäviin käyntimaksuihin (4,8 %), Kelan maksamaan sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaiseen korvaukseen (62,3 %) ja yliopistokaupunkien toiminta-avustukseen (13,7 %).

Valiokunnan mietintö StVM 35/2018 vp

Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestäminen on Kelalle uusi tehtävä. Kela huolehtii esityksen mukaan järjestämisvastuullisena tahona korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palvelujen riittävästä saatavuudesta ja saavutettavuudesta valtakunnallisesti. Lisäksi Kela seuraa ja arvioi järjestämänsä korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon laatua ja vaikuttavuutta sekä kustannuksia, tuottavuutta ja taloudellisuutta.

YTHS toimii esityksen mukaan korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palvelujen valtakunnallisena tuottajana. YTHS vastaa palvelujen tuottajana palvelujen toimivuudesta, resursoinnista, toiminnan kehittämisestä, ammattihenkilöstön riittävydestä ja osaamisesta, palvelujen saatavuudesta ja saavutettavuudesta sekä ammattimaisesta johtamisesta ja omavalvonnasta.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää uudistusta perusteltuna opiskeluterveydenhuollon valtakunnallisen yhdenvertaisuuden, saatavuuden ja laadun edistämiseksi. Valiokunta kuitenkin toteaa, että korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuolto tullaan järjestämään ja rahoittamaan muun väestön terveydenhuollon järjestämisestä poikkeavalla tavalla. Opiskelijoilla säilyy oikeus kuntien järjestämään terveydenhuoltoon, ja opiskeluterveydenhuollon palvelut ja kunnan terveydenhuollon palvelut ovat osin päällekkäisiä ja osin toisiaan täydentäviä. Valiokunta katsoo, että esitettyä järjestelyä voidaan pitää perusteltuna ottaen huomioon opiskeluterveydenhuollon erityisluonne. Myös sivistysvaliokunta on lausunnossaan (SiVL 11/2018 vp) katsonut, että korkeakouluopiskelun ja opiskeluterveydenhuollon erityisluonne sekä opiskelijoiden erityinen elämäntilanne huomioon ottaen on perusteltua, että myös palvelujen tuotanto on opiskeluterveydenhuoltoon erikoistunutta. Opiskeluterveydenhuollossa kiinnitetään huomiota erityisesti opiskelukykyn vaikuttaviin tekijöihin, kuten opiskelijan omiin voimavaroihin, terveyteen, opiskelutaitoihin sekä opiskeluympäristöön ja -yhteisöön. YTHS:llä on kokemusta ja näyttöä korkealaatuisten opiskeluterveydenhuollon palvelujen tuottamisesta.

Eduskunnan käsiteltävänä on samanaikaisesti maakuntien perustamiseen ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisuudistukseen (sote- ja maakuntauudistus) liittyvät hallituksen esitykset (HE 15/2017 vp, HE 16/2018 vp ja HE 52/2017 vp). Nyt käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä on viittauksia sote- ja maakuntauudistukseen liittyviin hallituksen esityksiin sisältyviin lakiehdotuksiin ja lakiehdotuksilla perustettavaksi tarkoitettuihin viranomaisiin.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan (PeVL 33/2018 vp) katsonut, että ehdotetulla sääntelyllä ei sen säätämisaikana voimassa olevin säännöksiin taata riittävästi perustuslain 124 §:ssä edellytettyä yksityiselle annetun julkisen hallintotehtävän hoitamisen valvontaa. Perustuslakivaliokunta on edellyttänyt, että 1. lakiehdotusta tulee muuttaa siten, että valvonnan järjestämisestä ja valvontaviranomaisesta säädetään asianmukaisesti voimassa olevaan lainsäädäntöön nojautuen. Lisäksi perustuslakivaliokunta kiinnittää lausunnossaan huomiota siihen, että sääntelyn selkeyden vuoksi ehdotettuun lakiin ei tule ottaa säännöksiä sote- ja maakuntauudistukseen liittyviin hallituksen esityksiin sisältyviin lakiehdotuksiin tai lakiehdotuksilla perustettaviksi tarkoitettuihin viranomaisiin.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta muutoksia 1. lakiehdotukseen ja 2. lakiehdotukseen, niin että niissä viitattaisiin voimassa olevaan lainsäädäntöön ja voimassa olevan lainsäädännön mukaisiin viranomaisiin.

Valiokunnan mietintö StVM 35/2018 vp

Palvelujen piiriin kuuluvat opiskelijat

Valiokunta pitää eri korkeakouluopintoja suorittavien yhdenvertaisuuden kannalta myönteisenä, että YTHS:n tuottama opiskeluterveydenhuolto ehdotetaan laajennettavaksi koskemaan kaikkia korkeakouluopiskelijoita. Näin ammattikorkeakouluissa opiskelevat saavat samat oikeudet terveyspalveluihin yliopisto-opiskelijoiden kanssa. Uudistus tukee ammattikorkeakouluopiskelijoiden mahdollisuutta suoriutua opinnoistaan nykyistä paremmin.

Esityksen tavoitteena on kaventaa korkeakouluopiskelijoiden hyvinvointi- ja terveyseroja. Myös perustuslakivaliokunta on pitänyt tärkeänä, etteivät eri opiskelijaryhmien palvelut, edut tai velvoitteet perusteettomasti poikkea toisistaan (PeVL 24/2014 vp, s. 3—4).

Sosiaali- ja terveysvaliokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen esityksen vaikutusarvioinnissa esiin tuotuun seikkaan, että järjestelmän voidaan katsoa nyt ehdotetun laajennuksen jälkeenkin olevan eriarvoistava, koska toisen asteen opiskelijat jäävät sen ulkopuolelle. Myös sivistysvaliokunnan lausunnossa todetaan, että samanaikaisesti kun hallituksen esitys parantaa korkeakouluopiskelijoiden keskinäistä tasa-arvoisuutta, haasteeksi jää edelleen toisen asteen opiskeluterveydenhuolto. Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että korkeakouluopiskelijat ovat pääsääntöisesti ikäluokkansa terveimpiä, kun taas esimerkiksi ammatillisten oppilaitosten opiskelijat ovat terveyden, terveyskäyttäytymisen ja koetun hyvinvoinnin osalta korkeakouluopiskelijoita heikommassa asemassa. Vielä heikompi tilanne on usein koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle jäävien nuorten ja nuorten aikuisten kohdalla. Sivistysvaliokunta viittaa siihen, että muun muassa suuri osa aikuisiän mielenterveyden häiriöistä alkaa jo nuoruusiässä.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että terveydenhuoltolain 17 §, jossa säädetään opiskeluterveydenhuoltoon sisältyvistä palveluista, koskee korkeakouluopiskelijoiden ohella myös toisen asteen opiskelijoita. Opiskeluterveydenhuollon palveluihin sisältyvät myös mielenterveyden palvelut. Toisen asteen opiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palvelut järjestää voimassa olevan lainsäädännön mukaan kunta. Kuntien välillä on kuitenkin eroja niin palvelujen laadussa kuin saatavuudessa. Sosiaali- ja terveysvaliokunta painottaa sivistysvaliokunnan tavoin, että myös toisen asteen opiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palvelujen riittävyys ja laatu tulee turvata. Opiskelukyvyn turvaamisesta ja varmistamisesta tulee huolehtia riippumatta siitä, millä koulutusasteella ja paikkakunnalla opiskelija opiskelee.

YTHS:n tuottamien palvelujen ulkopuolelle jäävät myös ulkomailta Suomeen tulevat vaihto-opiskelijat, samoin kuin jatko-opiskelijat, täydentävässä koulutuksessa olevat opiskelijat tai avoimen yliopiston opiskelijat. YTHS:n käytäntönä, ilman säädöspohjaa, on nykyisin ollut ottaa vähintään kolme kuukautta Suomessa opiskelevat vaihto-opiskelijat palvelujen piiriin, ja he ovat maksaneet terveydenhoitomaksun osana ylioppilaskunnan jäsenmaksua. Valiokunta toteaa, että nyt ehdotettu ratkaisu noudattaa sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (koordinaatioasetus 883/2004) sekä EU:n potilasdirektiivin soveltamisalaa. Opiskeluterveydenhuolto ei kuulu koordinaatioasetuksen piiriin. EU-maasta tulevalta vaihto-opiskelijalta ei myöskään voida periä pakollista terveydenhoitomaksua, koska koordinaatioasetuksen mukaan henkilöltä, joka on vakuutettuna toisessa jäsenvaltiossa, ei voi periä toisessa jäsenmaassa vakuutusmaksuja. Näin kustannukset heidän opiskeluterveydenhuollostaan jäisivät Suomen valtion rahoitettaviksi.

Valiokunnan mietintö StVM 35/2018 vp

Vaihto-opiskelijat pääsevät oleskelun aikana tarpeellisen terveydenhuollon palveluiden piiriin EU-kansalaisina pääsäännön mukaan eurooppalaisen sairaanhoitokortin avulla julkisessa terveydenhuollossa ja kolmansien valtioiden kansalaisten osalta oleskeluoikeuden edellytyksenä olevan yksityisen sairausvakuutuksen avulla. Lisäksi vaihto-opiskelijat ovat oikeutettuja kiireelliseen sairaanhoitoon terveydenhuoltolain 50 §:n mukaisesti.

YTHS:n palvelujen laajentuminen kattamaan ammattikorkeakouluopiskelijat tarkoittaa, että YTHS:n palvelujen piirissä olevien opiskelijoiden määrä yli kaksinkertaistuu. YTHS:lle tämä merkitsee huomattavaa toiminnan laajentamisen tarvetta. Palvelujen tarpeeseen voi opiskelijamäärän kasvun lisäksi vaikuttaa ammattikorkeakouluopiskelijoiden kasaantunut piilevä hoidon tarve, joka voi lisätä palvelujen kysyntää ainakin uudistuksen alkuvaiheessa. Piilevää hoidon tarvetta on oletettavasti erityisesti hammashoidon osalta. Palvelutuotannon kasvattaminen edellyttää ammattihenkilöstön saatavuutta opiskelupaikkakunnilla sekä toiminnan riittävää resursointia.

Opiskeluterveydenhuollon sisältö

Opiskeluterveydenhuollon palvelujen sisältö määritellään esityksen mukaan terveydenhuoltolaissa, kuten nykyäänkin. Palvelujen sisältö on kaikille opiskelijoille sama. Opiskeluterveydenhuollon tehtävänä on turvata opiskelijan opiskelukykyä sekä yhteisöllisten että yksilöllisten palveluiden avulla. Opiskeluterveydenhuoltoon sisältyy oppilaitoksen opiskeluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä opiskeluyhteisön hyvinvoinnin edistäminen sekä seuranta. Opiskeluterveydenhuoltoon sisältyy myös opiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin sekä opiskelukyvyn seuraaminen ja edistäminen, sisältäen muun muassa terveystarkastukset.

Opiskeluterveydenhuolto sisältää jatkossakin perusterveydenhuollon terveyden- ja sairaanhoitopalvelut. Ehdotetun terveydenhuoltolain 17 §:n 2 momentin 3 kohdan mukaan opiskeluterveydenhuollon palveluihin kuuluvat vain perusterveydenhuollon terveyden- ja sairaanhoitopalvelut, mukaan lukien mielenterveys- ja päihdetyö, seksuaaliterveyden edistäminen ja suun terveydenhuolto. YTHS on esityksen perustelujen mukaan varsinkin aikaisemmin tarjonnut lisäksi ihotauti- ja gynekologipalveluja, vaikka terveydenhuoltolaki ei siihen velvoita. Näiden palvelujen määrää on vähennetty viime vuosina, eikä niitä lakiehdotuksessa edellytetä. Valiokunta toteaa, että opiskelijalla on edelleen oikeus opiskeluterveydenhuollon ohella käyttää yleisiä terveystarkastuksia. Valiokunta yhtyy sivistysvaliokunnan lausunnossa esitettyyn tarpeeseen seurata edellä mainittujen palvelujen pois jäämisen vaikutusta opiskeluterveydenhuollon palvelujen riittävyteen ja palveluketjujen toimivuuteen.

Valiokunta pitää hyvänä, että opiskeluterveydenhuoltoon kuuluu lisäksi terveydenhuoltolain 17 §:n 2 momentin 4 kohdan mukaan opiskelijan erityisen tuen tai tutkimusten tarpeen varhainen tunnistaminen ja tarvittaessa jatkotutkimuksiin tai jatkohoitoon ohjaaminen sekä psykoterapiaan ohjaamisen edellyttämä hoito ja lausunto.

Kunnat ovat nykyisin toteuttaneet psykoterapiaan lähettämisen eri tavoin. Osassa opiskeluterveydenhuolloista annetaan psykoterapiaan tarvittava hoito opiskeluterveydenhuollossa ja osassa perusterveydenhuollon mielenterveysyksikössä tai muussa perustason hoitoyksikössä. Myös psykoterapiaan lähettämiseen tarvittavan lausunnon kirjoittaminen ja jonotusajat ovat vaihdelleet kunnittain.

Valiokunnan mietintö StVM 35/2018 vp

Valiokunta pitää psykoterapiaan ohjaamisen edellyttämän hoidon ja lausunnon sisällyttämistä opiskeluterveydenhuollon palveluihin tärkeänä erityisesti sen vuoksi, että mielenterveyden ongelmat ovat yksi suurimmista opiskelijoiden terveysongelmista. Myös sivistysvaliokunta pitää lausunnossaan tärkeänä, että opiskeluterveydenhuoltoon kuuluu opiskelijan mielenterveyden hoitopolku. Lausunnossa todetaan, että mielenterveyspalvelujen tarjoaminen tuen tarpeen ilmeessä ja matalalla kynnyksellä on ensiarvoista myös opiskelukyvyn säilymisen kannalta.

Valiokunta kiinnittää lisäksi huomiota opiskeluterveydenhuollon ja muun sosiaali- ja terveydenhuollon palveluintegraation merkitykseen sekä opiskelijan hoidon että kustannusten kannalta. Palvelukokonaisuuksien toiminnallinen integraatio on tärkeää erityisesti mielenterveys- ja päihdepalveluissa.

Palvelujen kieli

Esityksen mukaan YTHS:n toimintaan sovelletaan kielilakia. Säätiön on lakiehdotuksen 33 §:n mukaan järjestettävä palvelunsa kaksikielisessä kunnassa suomeksi ja ruotsiksi siten, että asiakas saa ne valitsemallaan kielellä, joko suomeksi tai ruotsiksi. Yksikielisessä kunnassa palvelut järjestetään kunnan kielellä siten, että asiakkaalla on oikeus käyttää suomen tai ruotsin kieltä.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan katsonut, että kielelliset oikeudet turvattaisiin paremmin sääntelyllä, jossa YTHS toimisi kaksikielisesti koko maassa. Sosiaali- ja terveysvaliokunnan asiantuntijakuulemisissa on tullut esille, että kaksikielisen palvelun edellyttäminen valtakunnallisesti voi aiheuttaa ongelmia henkilöstön saatavuudessa erityisesti yksikielisissä kunnissa ja johtaa ennakoitua laajempaan ostopalvelujen käyttöön. Valiokunta katsoo, että YTHS:n toiminnassa kielellisten oikeuksien toteutuminen tulee riittävästi turvattua niin, että tuottajalta edellytetään kaksikielistä palvelua kaksikielisessä kunnassa ja yksikielisessä kunnassa palvelun antamista kunnan kielellä vastaavasti kuin julkisessa terveydenhuollossa.

Opiskeluterveydenhuollon rahoitus ja terveydenhoitomaksu

Opiskeluterveydenhuollon rahoitus koostuu esityksen mukaan opiskelijoiden Kelalle suorittamista terveydenhoitomaksuista ja valtion Kelalle maksamasta rahoituksesta. Opiskelijoilta ei esityksen mukaan peritä erillisiä käyntimaksuja. Esityksessä arvioidaan, että YTHS:n opiskeluterveydenhuollon toimintakulut vuoden 2021 tasossa arvioituna tulisivat olemaan noin 85,5 miljoonaa euroa. Esityksen mukaan opiskelijat kattaisivat kustannuksista 23 prosenttia eli 19,7 miljoonaa euroa ja valtio 77 prosenttia eli 65,8 miljoonaa euroa.

Tällä hetkellä opiskeluterveydenhuollon rahoituksesta vastaavat Kela sairaanhoitovakuutuksesta maksettavilla korvauksilla, opiskelijat ja yliopistokaupungit. Esityksen mukainen rahoitusmalli tarkoittaa, että YTHS:n toimintaa ei enää rahoiteta sairaanhoitovakuutuksesta maksettavilla korvauksilla eivätkä yliopistokaupungit enää osallistu toiminnan rahoittamiseen.

Opiskeluterveydenhuollon rahoitus on ehdotuksessa sidottu opiskeluterveydenhuollon hyväksytäviin kustannuksiin, joita ovat palvelujen tuottamisesta aiheutuvat tarpeelliset ja kohtuulliset kustannukset ottaen huomioon laatua, vaikuttavuutta, taloudellisuutta ja tuottavuutta koskevat Kelan järjestämisvastuullaan asettamat tavoitteet. Lakiin ehdotetaan säännöksiä myös hyväksyt-

Valiokunnan mietintö StVM 35/2018 vp

täviä kustannuksia koskevasta arviosta, kustannusten tarkistamisesta ja opiskeluterveydenhuollon lisärahoituksesta ennakoimattomassa tilanteessa.

Valtion rahoitus toimintaan ohjataan esityksen mukaan valtion talousarvion kautta Kelalle ja korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon hyväksyttävien kustannusten määrä tarkistetaan vuosittain ja päätetään valtion talousarvion yhteydessä. Rahoituksen turvaaminen olisi valtion vastuulla poikkeustilanteissa esimerkiksi silloin, jos opiskelijoiden rahoitusosuus ei täyttyisi. Rahoituksen riittävyys turvataan lisäksi valtion velvollisuudella lisärahoitukseen ennakoimattomissa tilanteissa (18 §) tai toiminnan käynnistymiseen liittyvän patoutuneen palvelutarpeen johdosta (38 §).

Opiskelijoiden rahoitusosuus katetaan esityksen mukaan kaikilta korkeakouluopiskelijoilta perittävällä pakollisella terveydenhoitomaksulla, jonka suuruus määritetään vuosittain valtioneuvoston asetuksella niin, että opiskelijoiden rahoitusosuus vastaa 23 prosenttia kokonaiskustannuksista. Esityksen perustelujen mukaan maksu määräytyy jakamalla opiskelijoiden rahoitusosuus läsnä olevaksi ilmoittautuneiden opiskelijoiden arvioidulla määrällä. Tarkoituksena on, että maksu on kaikille opiskelijoille saman suuruinen. Nykyisen arvion mukaan maksun suuruus tulee olemaan lain tullessa voimaan vuonna 2021 noin 77 euroa vuodessa.

Opiskelijoiden rahoitusosuus vastaa nykyistä korkeakouluopiskelijoiden maksuosuutta YTHS:n toiminnan rahoituksessa. Valiokunta pitää perusteltuna, ettei opiskelijoilta peritä erillistä käyntimaksua, joiden osuus YTHS:n rahoituksesta on nykyisinkin pieni. Erilliset käyntimaksut vaikeuttaisivat rahoituksen suunnittelua, ja niiden kertymisen ennakoiminen olisi vaikeaa. Käyntimaksuttomuus myös edistää aikaista hoitoon hakeutumista sekä näin osaltaan ennaltaehkäisee opiskelijoiden sairauksia ja terveysongelmia.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan pitänyt rahoitusta koskevia säännöksiä perustuslain 19 §:n 3 momentin kannalta pääosin riittävinä. Valiokunta katsoi kuitenkin tarpeelliseksi, että 1. lakiehdotuksen 16 §:n 3 momentissa säädetään ehdotettua velvoittavammin ("voidaan ottaa huomioon") palvelujen tuottamista koskevan laista tai asetuksesta taikka toimintaympäristön muutumisesta johtuvan toimintaympäristön muutoksen huomioon ottamisesta. Perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa täsmennettäväksi 1. lakiehdotuksen 16 §:ää.

Perustuslakivaliokunta on lisäksi edellyttänyt lausunnossaan, että terveydenhoitomaksun suuruutta koskevaa sääntelyä täsmennetään. Terveys- ja terveydenhoitomaksu on luonteeltaan perustuslain 81 §:n 1 momentissa tarkoitettu valtion vero, josta tulee säätää lailla, joka sisältää säännökset verovelvollisuuden ja veron suuruuden perusteista sekä verovelvollisen oikeusturvasta. Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaan verolaista tulee käydä ilmi yksiselitteisesti verovelvollisuuden piiri ja lain säännösten tulee olla myös sillä tavoin tarkkoja, että lakia soveltavien viranomaisten harkinta veroa määrättäessä on sidottua. Perustuslakivaliokunnan mukaan 1. lakiehdotuksen 25 §:stä tulee käydä ilmi, että tarkoituksena on, että maksun on tarkoitus olla saman suuruinen kaikille opiskelijoille. Lisäksi säännöksestä tulee valiokunnan lausunnon mukaan käydä ilmi, että maksun suuruutta määrättäessä kokonaiskustannukset jaetaan arvioidulla läsnä olevaksi ilmoittautuneiden opiskelijoiden määrällä. Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa perustus-

Valiokunnan mietintö StVM 35/2018 vp

lakivaliokunnan lausunnon johdosta täsmennettäväksi maksun suuruutta koskevaa 1. lakiehdotuksen 25 §:ää.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan pitänyt valtiosääntöoikeudelliselta kannalta parempana vaihtoehtoa, jossa lakiin otettaisiin perussäännös rahamäärin osoitetusta suhteellisen suppeasta vaihteluvälistä, jonka puitteissa terveydenhoitomaksun suuruudesta säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että terveydenhoitomaksun euromääräisen vaihteluvälin kirjaaminen lakiin olisi valiokunnan saaman asiantuntija-arvion mukaan ongelmallista rahoitusjärjestelmän kokonaisuuden kannalta ja se vaikuttaisi myös valtion maksamaan osuuteen rahoituksesta. Terveydenhoitomaksun määrittely perustuu opiskeluterveydenhuollon hyväksyttävien kustannusten määrään, joka tarkistetaan vuosittain laissa määritellyllä menettelyllä. Hyväksyttävät kustannukset eivät kuitenkaan ehdotetun lain perusteella voi nousta enempää kuin palkkakertoimen verran. Tämän menettelyn perusteella saadaan määriteltäviä hyväksyttävien kokonaiskustannusten määrä, josta 23 prosenttia on opiskelijoiden katettavaa. Tämä määrä jaetaan läsnä olevaksi ilmoittautuneiden opiskelijoiden arvioidulla määrällä. Tämän perusteella määräytyvä terveydenhoitomaksun euromäärä vahvistetaan vuosittain valtioneuvoston asetuksella.

Tarkoituksena on, että opiskelija maksaa terveydenhoitomaksun oma-aloitteisesti lukukauden alussa. Esityksen perustelujen mukaan Kela lähettää opiskelijalle maksumuistutuksen, jos opiskelija ei maksa terveydenhoitomaksua määräajassa. Maksamaton maksu voidaan esityksen mukaan kuitata viivästymismaksuineen Kelan myöhemmin maksamasta etuudesta. Ilman opiskelijan suostumusta kuittaus on mahdollista kohdistaa vain Kelan maksamaan opintorahaan. Valiokunta pitää sivistysvaliokunnan tavoin tarpeellisena säännöstä maksamattoman maksun kuittamisesta opintotuesta ilman opiskelijan suostumusta, koska se vähentää opiskelijalle syntyviä perintäkustannuksia ja maksuhäiriömerkintöjä ja on siten opiskelijalle parempi ratkaisu kuin ulosottoperintä.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan katsonut, että hyvän hallinnon vaatimusten kannalta maksumuistutusmenettelystä olisi syytä säätää laissa. Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa tältä osin täsmennettäväksi 1. lakiehdotuksen 27 §:ää niin, että Kelalle säädetään velvoite lähettää maksumuistutus. Tämä vähentää turhia perintätoimenpiteitä, jotka johtuvat esimerkiksi opiskelijan unohduksesta.

Rekisterinpito

Hallituksen esityksen 1. lakiehdotuksen 29 §:ssä ehdotetaan säädettävän korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon yhteydessä syntyneiden asiakas- ja potilastietojen rekisterinpidosta. Sen mukaan YTHS on luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus) tarkoitettu rekisterinpitäjä sen tuottamisvastuulle kuuluvassa toiminnassa syntyneille terveydenhuollon potilasasiakirjoille.

Valiokunnan mietintö StVM 35/2018 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että esitetty rekisterinpitoa koskeva ratkaisu on poikkeuksellinen, koska yleensä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa rekisterinpitäjäksi on määriteltävä palvelun järjestäjä. Lakiehdotuksessa palvelun järjestäminen ja rekisterinpito on siten poikkeuksellisesti erotettu toisistaan.

Tämä on valiokunnan näkemyksen mukaan kuitenkin perusteltua, koska Kelalla ei olisi lainkaan terveystalvelujen tuottamiseen liittyviä tehtäviä. Kelan vastuu poikkeaa siten olennaisesti yleisesti sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämiseen liittyvistä vastuista, koska palvelujen järjestämiseen liittyy yleensä myös oikeus ja velvollisuus tuottaa itse palveluja. Kelan rooli järjestämisvastuullisena tahona on erilainen kuin nykyisin kunnalla tai valmisteilla olevassa sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksessa tulevalle maakunnalla. Myös järjestämisvastuun sisältö eroaa olennaisesti näissä ratkaisuissa. Hallituksen esityksen mukaisessa ratkaisussa Kelan asemassa on nähtävissä yhtymäkohtia työterveyshuoltoon. Myös työterveyshuollon rekisterinpito poikkeaa pääsäännöstä siinä, että potilastietojen rekisterinpitäjänä on lähtökohtaisesti palvelujen tuottaja.

Edellä todettu asetelma huomioiden sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää tarkoituksenmukaisena hallituksen esityksen mukaista ratkaisua, jossa YTHS on rekisterinpitäjä korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palvelujen tuottamisessa syntyville potilastiedoille. Valiokunta katsoo, että hallituksen esityksen mukainen ratkaisu ei siten ole yleisen tietosuojasetuksen periaatteiden vastainen, koska YTHS on potilastietojen tosiasiallinen käsittelijä, eikä Kelan järjestäjärooli ehdotetussa mallissa edellytä pääsyä potilastietoihin. Valiokunta ei siten pidä perusteltuna myöskään sitä, että Kelalla olisi pääsy korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon potilastietoihin.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että hallituksen esityksen mukainen 29 § jättää epäselväksi, mitä rekisterinpidolle tapahtuu 1. lakiehdotuksen 13 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa, joissa YTHS ei pystyisi tuottamaan palveluja ja Kela joutuu hankkimaan opiskeluterveydenhuollon muulla tavoin. Kyseessä olevan 13 §:ssä tarkoitettua tilannetta arvioidaan olevan hyvin poikkeuksellinen. Valiokunta ehdottaa, että 1. lakiehdotuksen 29 §:ään lisätään säännös siitä, että näissä poikkeus-tilanteissa Kela toimisi potilastietojen rekisterinpitäjänä.

Kansaneläkelaitoksen tiedonsaantioikeus

Sivistysvaliokunta kiinnitti lausunnossaan SiVL 11/2018 vp (s. 7) huomiota 1. lakiehdotuksen 31 §:ään, jossa on säännökset mm. Kelan oikeudesta saada henkilötietoja korkeakoulujen tietovarannosta ja korkeakouluilta. Mainitun 31 §:n 1 momentissa on yksilöity terveydenhuoltomaksun keräämistä varten tarvittavat tiedot. Säännöksestä jää sivistysvaliokunnan lausunnon mukaan epäselväksi se, perustuuko korkeakoulun tiedonantovelvollisuus Kelan käsitykseen tiedon antamisen välttämättömyydestä silloin, kun kyse on muista kuin säännöksessä luetelluista tiedoista (muut maksun perimistä varten välttämättömät tiedot).

Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että perustuslakivaliokunta on esimerkiksi lausunnossaan PeVL 15/2018 vp (s. 39) arvioinut viranomaisten tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevaa sääntelyä perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta ja kiinnittänyt huomiota muun muassa siihen, mihin ja

Valiokunnan mietintö StVM 35/2018 vp

ketä koskeviin tietoihin tiedonsaantioikeus ulottuu ja miten tiedonsaantioikeus sidotaan tietojen välttämättömyyteen. Viranomaisen tietojensaantioikeus ja tietojenluovuttamismahdollisuus ovat voineet liittyä jonkin tarkoituksen kannalta "tarpeellisiin tietoihin", jos tarkoitetut tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisältöjä ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus "tietojen välttämättömyydestä" jonkin tarkoituksen kannalta (ks. esim. PeVL 17/2016 vp, s. 2—3 ja siinä viitatu lausunnot). Perustuslakivaliokunta on painottanut, että erottelussa tietojen saamisen tai luovuttamisen tarpeellisuuden ja välttämättömyyden välillä on kyse tietosisältöjen laajuuden ohella myös siitä, että salassapitosäännösten edelle menevässä tietojensaantioikeudessa on viime kädessä kysymys siitä, että tietoihin oikeutettu viranomainen omine tarpeineen syrjäyttää ne perusteet ja intressit, joita tiedot omaavaan viranomaiseen kohdistuvan salassapidon avulla suojataan. Mitä yleisluonteisempi tietojensaantiin oikeuttava sääntely on, sitä suurempi on vaara, että tällaiset intressit voivat syrjäytyä hyvin automaattisesti. Mitä täydellisemmin tietojensaantioikeus kytketään säännöksissä asiallisiin edellytyksiin, sitä todennäköisemmin yksittäistä tietojensaantipyyntöä joudutaan käytännössä perustelemaan. Myös tietojen luovuttajan on tällöin mahdollista arvioida pyyntöä luovuttamisen laillisten edellytysten kannalta. Tietojen luovuttaja voi lisäksi kieltäytymällä tosiasiallisesti tietojen antamisesta saada aikaan tilanteen, jossa tietojen luovuttamisvelvollisuus eli säännösten tulkinta saattaa tulla ulkopuolisen viranomaisen tutkittavaksi. Tämä mahdollisuus on perustuslakivaliokunnan mukaan tärkeä tiedonsaannin ja salassapito-intressin yhteensovittamiseksi (ks. esim. PeVL 17/2016 vp s. 6 ja siinä viitatu lausunnot).

Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että Kelalla on oikeus saada korkeakoulujen tietovarannosta ja korkeakouluilta terveydenhoitomaksun keräämistä varten tarpeelliset tiedot, jotka on yksilöity luottelemalla ne 31 §:n 1 momentissa. Näiden tietojen lisäksi Kelalla olisi oikeus saada muut maksun perimistä varten välttämättömät tiedot. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Kela tarvitsee terveydenhoitomaksun perintää varten ainakin oppilaitoksen yksilöintitiedot, kuten korkeakoulun nimi ja oppilaitosnumero, suoritettavan tutkinnon ja opintojen yksilöintitiedot, opiskeluoikeustiedot, opiskelijan yksilöintitiedot ja yhteystiedot, läsnäolo- ja poissaolotiedot sekä ulkomaanjaksotiedot. Muu tietojen tarve voisi liittyä esimerkiksi tilanteeseen, jossa selvitetään, onko opiskelija velvollinen maksamaan terveydenhoitomaksun. Terveysvaliokunnan periminen on uusi tehtävä. Näin ollen näissä tilanteissa voi tulla esiin muita tehtävän toteuttamisen kannalta välttämättömiä tiedontarpeita. Tästä syystä valiokunta pitää perusteltuna, että säännöksen luettelo ei ole tyhjentävä, vaan siihen sisältyy hallituksen esityksen mukaisesti tiedonsaantioikeus muihin välttämättömiin tietoihin. Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että säännös on kuitenkin sidottu edellä perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaisesti nimenomaisen tehtävän hoitamiseen (maksun periminen) sekä tietojen välttämättömyyteen.

Valiokunta toteaa, että säännöksen tarkoittamien tietojen luetteloon on kuitenkin tarpeen lisätä oppilaitosnumero, joka on Tilastokeskuksen käyttämä tunnus, jota hyödynnetään tietovarannoissa ja järjestelmissä.

Hallituksen esityksen 1. lakiehdotuksen 31 §:n 2 momentin ensimmäinen virke koskee Kelan ja kyseisen lain mukaisen muutoksenhakuelimen oikeutta saada salassapitosäännösten estämättä tietoja käsiteltävänä olevan asian ratkaisemiseksi tai muun tämän lain mukaisen yksittäisen tehtävän täytäntöönpanoa varten välttämättömät tiedot valtion ja maakunnan viranomaiselta ja muulta julkisoikeudelliselta yhteisöltä. Lisäksi momentin toisessa virkkeessä on säännös, joka oi-

Valiokunnan mietintö StVM 35/2018 vp

keuttaa Kelan käyttämään muun asian hoitamista varten saamia tietoja tämän lain mukaisen tehtävän hoitamiseen.

Sivistysvaliokunta totesi lausunnossaan (s. 7), että säännöksessä tarkoitettu muu julkisoikeudellinen yhteisö voi olla esimerkiksi korkeakoulu. Säännösehdotuksesta ei sivistysvaliokunnan mukaan ilmene, koskeeko Kelan tiedonsaantioikeus henkilötietoja. Siitä ei myöskään ilmene, voiko se koskea myös esimerkiksi salassa pidettäviä potilastietoja. Epäselväksi myös jää, mitä käsiteltävänä olevalla asialla tai lakiehdotuksen mukaisella yksittäisen tehtävän täytäntöönpanolla tarkoitetaan eli minkälaisiin tarkoituksiin tietoja voi saada. Sivistysvaliokunta toteaa lisäksi, että näitä asioita ei ole käsitelty myöskään hallituksen esityksen perusteluissa, ja pitää välttämättömänä, että sosiaali- ja terveysvaliokunta selventää em. asiat mietinnössään.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että 31 §:n 2 momenttia on syytä tarkentaa siten, että täsmennetään sekä sitä, mitä käyttötarkoitusta varten tietoja on kyseisen säännöksen mukaan oikeus saada, että niitä tahoja, joilta tietoja on oikeus saada. Valiokunta toteaa, että myös tähän säännökseen liittyy hallituksen esityksen mukaisesti tietojen välttämättömyysvaatimus.

Valiokunta ehdottaa, että tiedonsaantioikeus olisi ulosottoviranomaisilta, yleisiltä tuomioistuimilta, sosiaali- ja terveydenhuollon lupaviranomaisilta sekä muulta valtion viranomaiselta. Näitä viranomaisia olisivat esimerkiksi väestörekisteriviranomainen, maistraatti, edunvalvontaviranomainen ja veroviranomainen. Ulosottoviranomaisilta ja tuomioistuimilta saatavat tiedot tarvitaan terveydenhoitomaksun perintätehtävän hoitamiseen esimerkiksi tilanteissa, joissa opiskelija kiistää maksuvelvollisuutensa. Kela tarvitsee terveydenhoitomaksujen keräämistä ja perintää varten oikeuden käyttää muilta viranomaisilta saatavia tietoja, kuten esimerkiksi asiakkaan ajantasaiset yhteystiedot, äidinkieli, kansalaisuustiedot, edunvalvontatiedot ja muut holhoustiedot, turvakielto, siviilisäätty, lapsi- ja vanhemmuustiedot, kuolintiedot ja asiointikieli. Nämä tiedot sisältävät henkilötietoja. Yleisen tietosuojasetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaan henkilötietojen käsittely on sallittua, jos käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi. Tästä käsittelyn oikeusperusteesta on säädettävä jäsenvaltion lainsäädännössä tai unionin oikeudessa. Tältä osin säännös vastaa valiokunnan näkemyksen mukaan yleistä tietosuojasetusta.

Lain 3 luvussa tarkoitettua YTHS:lle suoritettavan korvauksen määrittelyä varten Kelan on tarpeen saada tietoja sosiaali- ja terveydenhuollon lupaviranomaisilta. Näitä tietoja ovat esimerkiksi tiedot terveydenhuollon tuottajan toimiluvasta ja Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden keskusrekisteristä saatavat tiedot opiskeluterveydenhuollossa työskentelevistä terveydenhuollon ammattihenkilöistä. Kyseisestä keskusrekisteristä saatavat tiedot koskisivat esimerkiksi henkilöstön erityispätevyyksiä tai ammattioikeuksien rajoituksia. Nämä tiedot eivät sisällä opiskelijoiden henkilötietoja.

Valiokunta ehdottaa, että 31 §:n 2 momentin toinen virke erotetaan uudeksi 3 momentiksi ja sen sanamuotoa täsmennetään tietojen käyttötarkoituksen ja saatavien tietojen osalta. Kelalla voi olla tarve käyttää esimerkiksi opintotukiasian ratkaisemista varten saamia tietoja terveydenhoitomaksun perinnässä esimerkiksi maksamattoman terveydenhoitomaksun kuittaamisessa opintotuesta. Säännöksen nojalla Kela voisi tällöin kuitata maksamattoman terveydenhoitomaksun opiskelijan suostumuksella muustakin Kelan maksamasta etuudesta. Kelan on terveydenhoitomak-

Valiokunnan mietintö StVM 35/2018 vp

sun perintää ja muun muassa opintorahasta tai muusta etuudesta kuittaamista varten tarpeen saada tiedot asiakkaan etuuksien määrästä, mahdollisista muista perinnässä olevista asioista, maksuaikataulusta ja muista perintään liittyvistä seikoista. Säännös mahdollistaa sen, että Kelan ei tarvitse pyytää asiakkaalta tai muulta taholta tietoa tai asiakirjaa uudelleen, mikäli se on jo toimitettu Kelalle muun asian käsittelyä varten.

Valiokunta toteaa, että yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 4 kohdassa todetaan, että jos käsittely tapahtuu muuta kuin sitä tarkoitusta varten, jonka vuoksi tiedot on kerätty, eikä käsittely perustu rekisteröidyn suostumukseen eikä unionin oikeuteen tai jäsenvaltion lainsäädäntöön, joka muodostaa demokraattisessa yhteiskunnassa välttämättömän ja oikeasuhteisen toimenpiteen 23 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden turvaamiseksi, rekisterinpitäjän (eli tässä tapauksessa Kelan) on otettava huomioon muun muassa seuraavat asiat varmistaakseen, että muuhun tarkoitukseen tapahtuva käsittely on yhteensopivaa sen tarkoituksen kanssa, jota varten tiedot alun perin kerättiin: a) henkilötietojen keruun tarkoitusten ja aiotun myöhemmän käsittelyn tarkoitusten väliset yhteydet; b) henkilötietojen keruun asiayhteys erityisesti rekisteröityjen ja rekisterinpitäjän välisen suhteen osalta; c) henkilötietojen luonne, erityisesti se, käsitelläänkö erityisiä henkilötietojen ryhmiä 9 artiklan mukaisesti tai rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyviä henkilötietoja 10 artiklan mukaisesti; d) aiotun myöhemmän käsittelyn mahdolliset seuraukset rekisteröidylle; e) asianmukaisten suojatoimien, kuten salaamisen tai pseudonymisoinnin, olemassaolo.

Kelan tietojen käsittely tässä tilanteessa perustuu valiokunnan näkemyksen mukaan tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohtaan, jonka mukaan henkilötietojen käsittely on lainmukaista, kun se on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi. Terveystieteiden perintä on säädetty esitetyssä laissa Kelan tehtäväksi. Kun käsittely perustetaan tähän alakohtaan, yksilöllä ei asetuksen mukaan olisi 21 artiklan mukaista oikeutta vastustaa henkilötietojen käsittelyä (eli ei oikeutta sanoa, että häntä koskevia tietoja ei saa käsitellä).

Kyseessä olevat tiedot ovat tietoja, jotka Kela on saanut muiden lakisääteisten tehtäviensä hoitamista varten joko asiakkaalta itseltään tai muulta viranomaiselta. Terveystieteiden perintään tarvittavat tiedot eivät sisällä opiskeluterveydenhuollon potilastietoja, mutta Kelan muiden etuuksien käsittelyä varten saamissa tiedoissa saattaa olla henkilötietojen lisäksi myös yksittäisiä terveyttä koskevia tietoja, esimerkiksi jos etuus on myönnetty sairauden perusteella. Valiokunta toteaa, että siten näiden tietojen osalta on otettava huomioon myös tietosuoja-asetuksen 9 artiklan säännökset. Tietosuoja-asetuksen 9 artiklassa säädetään erityisiä henkilötietoryhmiä koskevasta tietojen käsittelystä. Artiklan 1 kohdan mukaan mm. henkilön terveyttä koskevien tietojen käsittely on kiellettyä. Tästä voidaan kuitenkin poiketa, jos jokin artiklan 2 kohdan a–j alakohdista soveltuu käsittelyyn.

Tässä tilanteessa terveyttä koskevien tietojen osalta käsittely voidaan valiokunnan näkemyksen mukaan perustaa h alakohtaan. Sen mukaan tietoja voidaan käsitellä, jos käsittely on tarpeen ennalta ehkäisevää tai työterveydenhuoltoa koskevia tarkoituksia varten, työntekijän työkyvyn arvioimiseksi, lääketieteellisiä diagnooseja varten, terveys- tai sosiaalihuollollisen hoidon tai käsittelyn suorittamiseksi taikka terveys- tai sosiaalihuollon palvelujen ja järjestelmien hallintoa varten unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön perusteella tai terveydenhuollon ammattilaisen kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti ja noudattaen 9 artiklan 3 kohdassa esitettyjä edellytyksiä ja suojatoimia.

Valiokunnan mietintö StVM 35/2018 vp

Tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja henkilötietoja voidaan käsitellä 9 artiklan 2 kohdan h alakohdassa esitettyihin tarkoituksiin tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 3 kohdan perusteella, kun kyseisiä tietoja käsittelee tai niiden käsittelystä vastaa ammattilainen, jolla on lakisääteinen salassapitovelvollisuus unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön perusteella tai kansallisten toimivaltaisten elinten vahvistamien sääntöjen perusteella, taikka toinen henkilö, jota niin ikään sitoo lakisääteinen salassapitovelvollisuus unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön tai kansallisten toimivaltaisten elinten vahvistamien sääntöjen perusteella.

Valiokunta toteaa, että Kelassa käsiteltävien tietojen salassapitovelvoitteesta säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) ja tietosuojalaissa (1050/2018).

Jos laissa säädetään tietojen luovuttamisesta sellaista tarkoitusta varten, joka ei ole yhteensopiva sen alkuperäisen tarkoituksen kanssa, johon tiedot on kerätty, tulee luovutuksen edellytyksenä olla rekisteröidyn suostumus tai luovutussäännöksen on oltava välttämätön ja oikeasuhtainen toimenpide yleisen tietosuoja-asetuksen 23 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden turvaamiseksi. Näitä tavoitteita ovat muun muassa jäsenvaltion yleiseen etuun liittyvät tärkeät tavoitteet, kuten kansanterveys ja sosiaaliturva, julkisen vallan käyttöön liittyvä valvonta-, tarkastus- tai sääntelytehtävä sekä rekisteröidyn suojelu tai muille kuuluvat oikeudet ja vapaudet. Kelan oikeus käsitellä muuta lakisääteistä tehtäväänsä varten saamia tietoja terveydenhoitomaksun perintään tulee arvioida 23 artiklan 1 kohdan perusteella.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 23 artiklan 1 kohdan mukaan rekisterinpitäjään tai henkilötietojen käsittelemään sovellettavassa unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä voidaan lainsäädäntötoimenpiteellä rajoittaa 12—22 artiklassa ja 34 artiklassa sekä 5 artiklassa, siltä osin kuin sen säännökset vastaavat 12—22 artiklassa säädettyjä oikeuksia ja velvollisuuksia, säädettyjen velvollisuuksien ja oikeuksien soveltamisalaa, jos kyseisessä rajoituksessa noudatetaan keskeisiltä osin perusoikeuksia ja -vapauksia ja se on demokraattisessa yhteiskunnassa välttämätön ja oikeasuhtainen toimenpide jonkin kyseisen artiklan 1 kohdassa mainituista kohdista a—j takaamiseksi.

Kelan edellä mainittuun tietojen käsittelyyn soveltuisi valiokunnan näkemyksen mukaan 23 artiklan 1 kohdan e-kohdan kansanterveyden takaaminen. Asetuksen johdantokappaleen 54 mukaan "kansanterveydellä" olisi Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1338/2008 (1) esitetyn määritelmän mukaisesti tarkoitettava kaikkia niitä osatekijöitä, jotka koskevat terveyttä, erityisesti terveydentilaa, myös sairastuvuutta ja vammaisuutta, terveydentilaan vaikuttavia tekijöitä, terveydenhuoltopalvelujen tarvetta, terveydenhuoltoon myönnettyjä resursseja, terveydenhuoltopalvelujen tarjontaa ja yleistä saatavuutta, terveydenhuollon menoja ja rahoitusta sekä kuolleisuuden syitä.

Opiskeluterveydenhuollon järjestäminen on osa suomalaista terveystalouden järjestelmää. Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuolto rahoitetaan osittain valtion varoista ja osittain opiskelijan maksamilla terveydenhoitomaksuilla. Opiskelijan tulee maksaa terveydenhoitomaksu Kelalle vapaaehtoisesti, mutta maksujen kerääminen opiskeluterveydenhuollon palvelujen rahoittamiseksi edellyttää sitä, että on olemassa toimiva perintäjärjestelmä vapaaehtoisen maksamisen lisäksi. Muussa tapauksessa korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon rahoitus vaarantuisi. Sitä kautta opiskelijoiden terveydenhoitomaksun perintä, jolla varmistetaan opis-

Valiokunnan mietintö StVM 35/2018 vp

kelijoiden maksuosuuden kertyminen järjestelmän rahoittamiseksi, on osa kansanterveyttä turvaavia toimenpiteitä.

Kelan muun etuuden ratkaisemista tai saatavan perintää varten saaman tiedon käyttäminen terveydenhoitomaksun perintään on valiokunnan näkemyksen mukaan kansanterveyden kannalta välttämätön ja oikeasuhtainen toimenpide. Kelalla olisi oikeus saada tiedot muutenkin, mutta tämän säännöksen nojalla tiedot olisivat käytössä nopeammin, mikä voi olla olennaista perintätehtävän onnistumisen kannalta. Lisäksi säännöksen avulla vältettäisiin se, että opiskelija joutuisi toimitamaan jo kertaalleen Kelalle lähettämänsä dokumentin uudelleen tai jopa hankkimaan sen uudelleen tätä tarkoitusta varten. Näin ollen säännös myös yleisesti ottaen sujuvoittaa käsittelyä opiskelijan näkökulmasta.

Yleisen tietosuojasetuksen 23 artiklan 2 kohdan d alakohta edellyttää, että henkilötietojen käsittelystä on tarpeen mukaan oltava erityisiä säännöksiä, jotka koskevat muun muassa suojatietoja, joilla estetään väärinkäyttö tai lainvastainen pääsy tietoihin tai niiden siirtäminen. Terveydenhoitomaksun perinnässä tarvittavat tiedot ovat henkilötietoja ja osittain myös erityisiä henkilötietoryhmiä koskevia tietoja. Salassa pidettäviä tietoja ei saa luovuttaa ilman asianomaisen suostumusta tai laissa olevaa säännöstä. Henkilön oikeus tarkastaa itseään koskevat tiedot seuraa suoraan yleisestä tietosuojasetuksesta. Esitetyssä laissa on säädetty, että Kela on rekisterinpitäjä terveydenhoitomaksun keräämiseen liittyvien tietojen osalta ja siten Kela vastaa rekisterinpitäjän velvoitteista. Henkilötietoja käsitellään Kelan tietojärjestelmässä, jossa käyttöoikeudet perustuvat työntekijän työtehtävien mukaan määräytyviin tietoihin ja tietojen käyttöä valvotaan lokitietojen avulla. Kuten edellä on todettu, työntekijät ovat salassapitovelvollisia työssään saamista henkilötiedoista viranomaisten toiminnasta julkisuudesta annetun lain ja tietosuojalain mukaan. Lisäksi Kela valvoo henkilötietojen käsittelyä.

Hallituksen esityksen mukaisen 29 §:n 3 momentin mukaan Kelalla olisi oikeus saada salassapitosäännösten estämättä ja korvauksetta YTHS:ltä järjestämänsä korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon lainmukaisuuden, laadun, vaikuttavuuden, taloudellisuuden, tuottavuuden ja jatkuvan kehityksen seuraamiseksi ja arvioimiseksi tarvitsemiaan tietoja. Valiokunta ehdottaa, että kyseinen momentti siirretään muutettuna 4 momentiksi.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan näkemyksen mukaan kyseisessä pykälämuotoilussa ilmaisu "lainmukaisuuden valvonta" Kelan tehtävänä voi aiheuttaa virheellisiä tulkintoja tehtävän luonteesta. Valiokunta toteaa, että kyseessä ei ole samanlainen lainmukaisuuden valvontatehtävä kuin mitä aluehallintovirastot ja Valvira tekevät taikka niiden kanssa päällekkäinen tehtävä. Kelan tehtävässä on kyse pikemminkin Kelan järjestämisroolissa tekemästä YTHS:n toiminnan valvonnasta ja siitä, että YTHS suorittaa sille laissa säädettyt tehtävät siten, että opiskelijat saavat opiskeluterveydenhuollon palvelut sen mukaisina kuin laissa säädetään.

Lakiehdotuksen 7 §:ssä säädetään Kelan tehtävistä. Sen mukaan Kelan tulee huolehtia korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palvelujen riittävästä saatavuudesta ja saavutettavuudesta valtakunnallisesti sekä hyväksyä opiskeluterveydenhuollon palveluverkko. Lisäksi Kelan on seurattava ja arvioitava järjestämänsä korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon laatua ja vaikuttavuutta sekä kustannuksia, tuottavuutta ja taloudellisuutta sekä huolehdittava siitä, että palvelujen tuottamisessa käytetään toiminnan suunnittelussa ja johtamisessa tietoa toi-

Valiokunnan mietintö StVM 35/2018 vp

minnan laadusta, vaikuttavuudesta ja kustannuksista. Ehdotetussa laissa korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta ei ole säädetty Kelan tehtäväksi YTHS:n lainmukaisuuden valvontaa. Jos opiskeluterveydenhuollon potilas on tyytymätön saamaansa hoitoon tai kohteluun, hän voi tehdä kantelun valvontaviranomaiselle terveyspalvelujen valvontaa koskevien yleisten säännösten mukaisesti.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Kela pystyy hoitamaan YTHS:n toiminnan seuranta- ja arviointitehtävän ilman ajantasaisia potilastietoja. Kela toteuttaa toiminnan ja kustannusten seurantaan sopimalla YTHS:n kanssa jatkuvasta seurannasta ja raportointitavoista, tarkastamalla tilikausittain aiheutuneet kustannukset ja näin tarkastamalla myös toiminnan kustannusten kautta sekä auditoimalla YTHS:n toimintaa.

Valiokunta ehdottaa, että 29 §:n 4 momentiksi siirretyn säännöksen sanamuotoa täsmennetään hallituksen esityksessä olevia perusteluja vastaavaksi siten, että momentissa tarkoitettut tiedot eivät saa sisältää henkilötietoja. Lisäksi kyseisen momentin sanamuotoa ehdotetaan muutettavan, jotta säännös ei aiheuttaisi sekaannusta suhteessa valvontaviranomaisten toimivaltuuksiin.

Alihankinta

YTHS:n on 1. lakiehdotuksen 8 §:n mukaan tuotettava opiskeluterveydenhuollon palvelut pääosin omalla toimintanaan. Jos lain mukaista tuottamisvelvollisuutta ei voida muuten toteuttaa, YTHS voi hankkia omaa toimintaansa täydentäviä opiskeluterveydenhuollon palveluja muulta palveluntuottajalta. YTHS vastaa alihankkijan yksittäiselle opiskelijalle antamasta palvelusta ja on kokonaisvastuussa yksittäisen opiskelijan saamista opiskeluterveydenhuollon palveluista. Pykälän perustelujen mukaan alihankintaa voidaan käyttää esimerkiksi tilanteissa, joissa tiettyä henkilöstöryhmää on vaikea rekrytoida tai omaa palvelutuotantoa tulee täydentää jollain maantieteellisellä alueella hankkimalla palveluja muulta palveluntuottajalta. Perusteluissa korostetaan, että alihankinnan tulee olla omaa toimintaa täydentävää, joten esimerkiksi kokonaisen maantieteellisen alueen opiskeluterveydenhuollon palveluja ei ole mahdollista tuottaa alihankinnan kautta.

Perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan, että yksityiselle siirretyn julkisen hallintotehtävän edelleen siirtämiseen (subdelegointiin) on suhtauduttava lähtökohtaisesti kielteisesti, vaikka ehdotonta kieltoa tällaiselle siirtämiselle ei kuitenkaan ole ollut osoitettavissa tilanteissa, joissa on kyse teknisluonteisesta tehtävästä ja joissa alihankkijaan kohdistuvat samat laatuvaatimukset ja vastaava valvonta kuin alkuperäiseen palveluntuottajaan. Perustuslakivaliokunta katsoi, että ehdotettu sääntely on pääosin sopusoinnussa perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön kanssa. Perustuslakivaliokunta pitää kuitenkin tarpeellisena täsmentää ehdotettua sääntelyä niin, että siitä käy yksiselitteisesti ilmi toiminnan laatuvaatimusten ja asianmukaisen valvonnan kohdistuminen myös alihankkijoiden toimintaan.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta katsoo, että ehdotettua sääntelyä tulee selkeyden vuoksi täsmentää perustuslakivaliokunnan ehdottamalla tavalla niin, että 1. lakiehdotuksen 35 §:ssä tarkoitettu viranomaisvalvonta kattaisi yksiselitteisesti myös YTHS:n alihankkijat. Lisäksi valiokunta katsoo tarpeelliseksi täsmentää palvelujen kieltä koskevaa 33 §:ää perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla niin, että palvelujen kieltä koskevat vaatimukset koskevat myös alihankkijoita.

Valiokunnan mietintö StVM 35/2018 vp

EU:n valtiontukisääntelyn soveltuvuus

Hallituksen esitykseen on sisällytetty jakso, joka koskee ehdotetun korkeakoulujen opiskeluterveydenhuollon järjestelmän arviointia suhteessa EU:n valtiontukisääntelyyn (s. 32—34).

Hallituksen esityksen mukaan (s. 33) julkisina hankintoina tehtävät palveluiden ostot edellyttävät lähtökohtaisesti julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (137/2016) mukaista kilpailutusta, mutta ehdotetussa järjestelmässä opiskeluterveydenhuollon palveluja ei kilpailuteta. Korkeakouluopiskelijoilla olisi erityinen oikeus nimenomaisesti YTHS:n tuottamiin palveluihin, koska YTHS:n tuottaja-asema määräytyy suoraan ehdotetun lain nojalla. YTHS:n tuottamia palveluita eivät siten saisi tuottaa vastaavasti muut toimijat.

Hallituksen esityksessä todetaan, että valmistelun aikana on käyty keskusteluja, jonka pohjalta voidaan todeta, että ainakaan tällä hetkellä yksityissektorin puolelta ei ole esitetty halua tuottaa opiskeluterveydenhuollon palveluita, joista YTHS nyt vastaa. Lisäksi todetaan, että YTHS:n toimintamallin hyväksyttävyyttä EU-valtiontukisäännösten näkökulmasta on tiedusteltu alustavasti Euroopan komissiolta, yksilöimättä toimijoita.

Hallituksen esityksen mukaan voidaan arvioida, että YTHS olisi edelleen osa Suomen ei-taloudellista, solidaarisuusperiaatteen mukaista järjestelmää, johon ei sovelleta EU:n valtiontukisääntöjä. Esityksessä kuitenkin todetaan, että terveydenhuoltosektori on Suomessa varsin kanteluherkkä toimiala, joten EU-valtiontukikantelut eivät ole mitenkään poissuljettuja tälläkään sektorilla.

Myös valiokunnan sosiaali- ja terveysministeriöltä saaman selvityksen mukaan Suomen nykyistä terveydenhuoltojärjestelmää ei ole pidetty EU-oikeudellisessa mielessä taloudellisena toimintana, vaan opiskeluterveydenhuolto on ollut ja on jatkossakin osa julkista terveydenhuoltojärjestelmää. YTHS on säätiönä yksityinen palvelujen tuottaja, mutta sen asema on erilainen verrattuna muihin yksityisiin terveystaloksiin. YTHS:n palvelujen tuottaminen perustuu lakiin, eikä YTHS voi omalla päätöksellään irtautua palvelujen tuottamisesta. YTHS ei voi vaikuttaa saamansa rahoituksen määrään, ja lakiin kirjatut rahoituksen määrää koskevat säännökset eivät mahdollista toiminnan ylikompensaatiota. YTHS ei tavoittele voittoa. Hallituksen esityksessä (s. 32) toisaalta todetaan, että valtiontukisääntelyn kannalta ei ole merkitystä toimijan muodolla tai omistajuudella, esimerkiksi sillä, onko kyseessä yksityinen vai julkisomisteinen yritys. Yrityksiä ovat kaikki taloudellista toimintaa harjoittavat yksiköt riippumatta niiden oikeudellisesta muodosta, rahoitustavasta tai taloudellisen voiton tavoitteesta.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 artiklassa kielletään yhteismarkkinoille sopimattomat valtiontuet, jotka annetaan yrityksille. SEUT 107(1) artiklan mukaan, jollei perussopimuksissa toisin määrätä, jäsenvaltion myöntämä taikka valtion varoista muodossa tai toisessa myönnetty tuki, joka vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua suosimalla jotakin yritystä tai tuotannonalaa, ei sovellu sisämarkkinoille siltä osin kuin se vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. SEUT 107(2 ja 3) artiklassa määrätään sisämarkkinoille soveltuvista tuista. SEUT 108(3) artiklassa on määrätty valtiontukien ennakoilmoitusmenettelystä (ns. notifikaatiomenettely). Sen tarkoituksena on antaa komissiolle mahdollisuus varmistaa, että kysymyksessä ei ole kielletty valtiontuki, tai todeta, että kysymyksessä oleva toi-

Valiokunnan mietintö StVM 35/2018 vp

menpide, vaikka se olisikin valtiontukea, soveltuu sisämarkkinoille. SEUT 108(3) artikla on kirjoitettu jäsenvaltiota oikeudellisesti velvoittavaan muotoon.

Kilpailevat yritykset tai muut toimijat voivat vedota suoraan SEUT 108(3) artiklaan kansallisissa tuomioistuimissa, ja ne voivat joutua tulkitsemaan ja soveltamaan SEUT 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua tuen käsitettä etenkin ratkaistakseen sen, olisiko valtion toimenpiteen, joka on toteutettu noudattamatta 108 artiklan 3 kohdan mukaista ennakkovalvontamenettelyä, osalta pitänyt noudattaa mainittua menettelyä vai ei. Jos ne tulevat siihen tulokseen, että asianomainen toimenpide olisi pitänyt ennalta ilmoittaa komissiolle, kansallisten tuomioistuinten on todettava se sääntöjenvastaiseksi sekä kiellettävä toimenpide ja määrättävä tuki takaisinperittäväksi, jos kysymys on valtiontuesta, joka olisi tullut ilmoittaa komissiolle.

Hallituksen esityksessä esitetyn perusteella valiokunta toteaa, että valtioneuvoston tulee huolella arvioida ehdotetun järjestelmän sekä YTHS:n lakiin kirjatun aseman osalta Suomen velvollisuutta ennakkoilmoituksen tekemiseen komissiolle. Uudistuksen toimeenpanolle varattu siirtymäaika sallii hyvin sen, että notifiointi tehdään ennen toiminnan käynnistymistä. Näin varmistuttaisiin siitä, että järjestelmällä olisi valtiontukisääntelyn näkökulmasta komission hyväksyntä, eivätkä mahdolliset myöhemmät kantelut aiheuttaisi tarpeettomia ongelmia opiskeluterveydenhuollon toimivuudelle tai järjestelmään liittyville kustannuksille.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotus

4 §. Suhde muuhun lainsäädäntöön. Valiokunta ehdottaa, että pykälän 1 momentissa oleva viittaus eduskunnan käsiteltävänä olevaan ja vahvistamattomaan sosiaali- ja terveystalvelujen tuottamisesta annettuun lakiin ehdotetaan muutettavaksi perustuslakivaliokunnan lausunnossaan edellyttämällä tavalla viittaukseksi voimassa olevaan lakiin yksityisestä terveydenhuollosta. Lisäksi valiokunta ehdottaa, että momenttiin lisätään viittaus viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettuun lakiin (621/1999), koska julkisuuslakia on tarpeen soveltaa YTHS:ään siltä osin kuin on kyse tämän lain mukaisten tehtävien hoitamisesta.

11 §. Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon neuvottelukunta. Valiokunta ehdottaa, että pykälän 2 momenttia muutetaan niin, että neuvottelukunnassa on edustettuna maakuntien sijaan Suomen Kuntaliitto. Lisäksi 3 momentin 4 kohdan viittaus maakuntiin ehdotetaan muutettavaksi viittaukseksi kuntiin.

12 §. Palvelujen yhteensovittaminen muiden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kanssa. Pykälässä olevat viittaukset maakuntiin ehdotetaan muutettavaksi viittauksiksi kuntiin.

16 §. Hyväksyttävien kustannusten tarkistaminen. Valiokunta ehdottaa muutettavaksi pykälän 3 momentin sanamuotoa perustusvaliokunnan edellyttämällä tavalla velvoittavammaksi niin, että hyväksyttävien kustannusten tarkistuksessa on otettava huomioon laista, asetuksesta tai toimintaympäristön olennaisesta muutoksesta johtuva opiskeluterveydenhuollon palvelujen tuottamista koskeva muutos.

Valiokunnan mietintö StVM 35/2018 vp

25 §. Terveydenhoitomaksun suuruus. Valiokunta ehdottaa täydennettäväksi pykälän 1 momenttia perustuslakivaliokunnan lausunnon johdosta niin, että terveydenhoitomaksun suuruutta määrittäessä kokonaiskustannukset jaetaan opiskelijamäärällä. Lisäksi momenttia ehdotetaan täsmennettäväksi niin, että terveydenhoitomaksu on saman suuruinen kaikille opiskelijoille.

27 §. Terveydenhoitomaksun periminen ja viivästymismaksu. Valiokunta ehdottaa pykälän 2 momenttia täydennettäväksi niin, että siinä säädetään Kelan velvollisuudesta lähettää maksumuistutus opiskelijalle.

29 §. Potilastietojen rekisterinpito. Valiokunta toteaa, että hallituksen esityksen mukainen 29 § jättää epäselväksi, mitä rekisterinpidolle tapahtuu 13 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa, joissa YTHS ei pystyisi tuottamaan palveluja ja Kela joutuu hankkimaan opiskeluterveydenhuollon muulla tavoin. Jotta potilastietojen rekisterinpitovastuu ei jää näissä tilanteissa avoimeksi, valiokunta ehdottaa, että pykälään lisätään säännös siitä, että kyseisissä tilanteissa Kela toimisi potilastietojen rekisterinpitäjänä.

Pykälästä poistettaisiin viittaukset yleislakeihin, koska viittauussäännöksille ei ole tässä yhteydessä erityistä tarvetta eikä hallituksen esityksessä ehdotettu listaus ole kattava.

Pykälä käsittelee potilastietoja ja potilasasiakirjoja. Hallituksen esityksen mukainen pykälän otsikko "Asiakas- ja potilastietojen rekisterinpito" muutetaan vastaamaan paremmin pykälän sisältöä muotoon "Potilastietojen rekisterinpito".

31 §. Tiedonsaanti ja tietojen luovutus. Valiokunta ehdottaa, että pykälän 1 momentin tietojen luetteloon lisätään oppilaitosnumero, joka on Tilastokeskuksen käyttämä tunnus, jota hyödynnetään tietovarannoissa ja järjestelmissä.

Pykälän 2 momentin ensimmäistä virkettä on tarpeen täsmentää tietojen käyttötarkoituksen osalta siten, että tiedot on oikeus saada lain 3 luvussa tarkoitetun YTHS:lle suoritettavan korvauksen määrittämiseksi ja 4 luvussa tarkoitetun terveydenhoitomaksun maksuvelvollisuuteen ja maksun perimiseen liittyvien tehtävien hoitamiseksi.

Lisäksi 2 momenttiin ehdotetaan täsmennettävän se, miltä tahoilta Kelalla olisi edellä todettuihin tehtäviin tiedonsaantioikeus, sekä poistetaan maininta maakunnasta tahona, jolta tietoja olisi oikeus saada.

Valiokunta ehdottaa, että pykälän 2 momentin toinen virke erotetaan uudeksi 3 momentiksi ja sen sanamuotoa täsmennetään tietojen käyttötarkoituksen ja saatavien tietojen osalta. Kelalla voi olla tarve käyttää esimerkiksi opintotukiasian ratkaisemista varten saamia tietoja terveydenhoitomaksun perinnässä esimerkiksi maksamattoman terveydenhoitomaksun kuittaamisessa opintotuesta. Säännöksen nojalla Kela voisi tällöin kuitata maksamattoman terveydenhoitomaksun opiskelijan suostumuksella muustakin Kelan maksamasta etuudesta. Kelan on terveydenhoitomaksun perintää ja muun muassa opintorahasta tai muusta etuudesta kuittaamista varten tarpeen saada tiedot asiakkaan etuuksien määrästä, mahdollisista muista perinnässä olevista asioista, maksuaikataulusta ja muista perintään liittyvistä seikoista. Säännös mahdollistaa sen, että Kelan ei

Valiokunnan mietintö StVM 35/2018 vp

tarvitse pyytää asiakkaalta tai muulta taholta tietoa tai asiakirjaa uudelleen, mikäli se on jo toimitettu Kelalle muun asian käsittelyä varten.

Kyseessä olevat tiedot ovat tietoja, jotka Kela on saanut muiden lakisääteisten tehtäviensä hoitamista varten joko asiakkaalta itseltään tai muulta viranomaiselta. Terveystieteiden perintään tarvittavat tiedot eivät sisällä opiskeluterveydenhuollon potilastietoja, mutta Kelan muiden etuuksien käsittelyä varten saamista tiedoissa saattaa olla henkilötietojen lisäksi myös yksittäisiä terveyttä koskevia tietoja, esimerkiksi jos etuus on myönnetty sairauden perusteella.

Hallituksen esityksen mukaisen 29 §:n 3 momentin mukaan Kelalla olisi oikeus saada salassapitosäännösten estämättä ja korvauksetta YTHS:ltä järjestämänsä korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon lainmukaisuuden, laadun, vaikuttavuuden, taloudellisuuden, tuottavuuden ja jatkuvan kehityksen seuraamiseksi ja arvioimiseksi tarvitsemiaan tietoja. Valiokunta ehdottaa, että kyseinen momentti siirretään muutettuna 4 momentiksi.

Momentin sanamuotoa täsmennetään hallituksen esityksessä olevia perusteluja vastaavaksi siten, että momentissa tarkoitetut tiedot eivät saa sisältää henkilötietoja.

Momentin sanamuotoa muutetaan siten, että sana "lainmukaisuuden" korvataan sanoilla "saatuuden ja saavutettavuuden". Muutettu sanamuoto kuvaa paremmin Kelan tehtävän luonnetta palvelujen järjestäjänä eikä ole omiaan aiheuttamaan sekaannusta suhteessa valvontaviranomaisen laillisuusvalvontaan.

Hallituksen esityksessä ollut 29 §:n 4 momentti siirretään 5 momentiksi.

33 §. Palvelujen kieli. Valiokunta ehdottaa täsmennettäväksi pykälän 1—3 momenttia niin, että palvelujen kieltä koskevat vaatimukset koskevat myös YTHS:n alihankkijoita.

Lisäksi pykälän 2 momentin viittaukset maakuntiin ehdotetaan muutettavaksi viittauksiksi kuntiin. Tämän johdosta ehdotetaan myös muutettavaksi viittausta saamen kielilakiin.

Pykälän 4 momentin virheellinen sanamuoto "järjestettäessä" ehdotetaan muutettavaksi sanamuotoon "tuotettaessa", koska YTHS on palvelujen tuottaja, ei järjestäjä.

35 §. Valvonta. Valiokunta ehdottaa muutettavaksi pykälässä olevan viittauksen Valtion lupa- ja valvontavirastosta annettuun lakiin viittaukseksi voimassa olevaan lakiin sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastosta (669/2008). Lisäksi pykälää ehdotetaan täsmennettäväksi niin, että viranomaisvalvonta koskisi myös YTHS:n alihankkijoita.

2. Lakiehdotus

17 §. Opiskeluterveydenhuolto. Valiokunta ehdottaa muutettavaksi pykälän 1, 4 ja 5 momentissa olevat viittaukset maakuntaan viittauksiksi kunnan perusterveydenhuoltoon.

Valiokunnan mietintö StVM 35/2018 vp

4. Lakiehdotus

Johtolause. Lain 46 §:ää on muutettu lailla 1367/2018, mikä tulee ottaa huomioon johtolauseessa.

46 §. Ylioppilaskunta. Pykälää on muutettu lailla 1367/2018 niin, että 3 kohta on siirtynyt 2 kohdaksi. Tämän johdosta muutettavan kohdan numeroa ehdotetaan muutettavaksi.

5. Lakiehdotus

Johtolause. Lain 41 §:ää on muutettu lailla 1368/2018, mikä tulee ottaa huomioon johtolauseessa.

41 §. Opiskelijakunta. Pykälää on muutettu lailla 1368/2018 niin, että 3 kohta on siirtynyt 2 kohdaksi. Tämän johdosta muutettavan kohdan numeroa ehdotetaan muutettavaksi.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 145/2018 vp sisältyvän 3. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 145/2018 vp sisältyvät 1., 2., 4 ja 5. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Valiokunnan mietintö StVM 35/2018 vp

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tarkoitus

Lain tarkoituksena on turvata korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palvelut valtakunnallisesti ja parantaa palvelujen laatua ja saatavuutta.

2 §

Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuoltoon oikeutetut

Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuoltoon on oikeutettu:

1) opiskelija, joka suorittaa yliopistolain (558/2009) 7 §:ssä tarkoitettua alempaa tai ylempää korkeakoulututkintoa, lukuun ottamatta tilauskoulutusopiskelijaa;

2) opiskelija, joka suorittaa ammattikorkeakoululain (932/2014) 11 §:ssä tarkoitettua ammattikorkeakoulututkintoa tai ylempää ammattikorkeakoulututkintoa, lukuun ottamatta tilauskoulutusopiskelijaa;

3) opiskelija, joka suorittaa Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain (1164/2013) 14 §:ssä tarkoitettua ammattikorkeakoulututkintoa, lukuun ottamatta tilauskoulutusopiskelijaa;

4) opiskelija, joka suorittaa Maanpuolustuskorkeakoulusta annetussa laissa (1121/2008) tarkoitettujamuita kuin upseerin virkaan vaadittavia sotatieteellisiä ja sotilasammattillisia opintoja.

Lisäksi edellytyksenä on, että 1 momentin 1—3 kohdassa tarkoitettu opiskelija on ilmoittautunut läsnä olevaksi yliopistolain 39 §:n, ammattikorkeakoululain 29 §:n tai Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain 30 §:n mukaisesti.

Oikeus käyttää opiskeluterveydenhuollon palveluja jatkuu sen lukukauden tai lukuvuoden loppuun asti, jolle opiskelija on ilmoittautunut läsnä olevaksi.

3 §

Opiskeluterveydenhuolto

Tässä laissa opiskeluterveydenhuollolla tarkoitetaan terveydenhuoltolain (1326/2010) 17 §:ssä tarkoitettua opiskeluterveydenhuoltoa korkeakouluopiskelijoille.

4 §

Suhde muuhun lainsäädäntöön

Tässä laissa tarkoitettuun palvelun tuottajaan sovelletaan lisäksi yksityisestä terveydenhuollosta annettua lakia (152/1990) sekä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999) tässä laissa tarkoitettujen tehtävien osalta.

Valiokunnan mietintö StVM 35/2018 vp

Tässä laissa tarkoitettuja palveluja tuottaessa on noudatettava, mitä terveydenhuollon palveluista säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon yleis- ja erityislainsäädännössä. Asiakkaan ja potilaan asemasta ja oikeuksista säädetään potilaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa (785/1992).

5 §

Opiskeluterveydenhuollon seuranta, ohjaus ja kehittäminen

Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestämisen yleinen seuranta kuuluu sosiaali- ja terveysministeriölle.

Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon yleinen ohjaus ja kehittäminen kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriölle.

6 §

Opiskeluterveydenhuollon järjestäminen

Kansaneläkelaitos vastaa korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestämistä valtakunnallisesti.

7 §

Kansaneläkelaitoksen tehtävät

Kansaneläkelaitos huolehtii korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palvelujen riittävästä saatavuudesta ja saavutettavuudesta valtakunnallisesti sekä hyväksyy opiskeluterveydenhuollon palveluverkon.

Kansaneläkelaitoksen on seurattava ja arvioitava järjestämänsä korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon laatua ja vaikuttavuutta sekä kustannuksia, tuottavuutta ja taloudellisuutta.

Kansaneläkelaitoksen on huolehdittava siitä, että opiskeluterveydenhuollon palvelujen tuottamisessa käytetään toiminnan suunnittelussa ja johtamisessa tietoa toiminnan laadusta, vaikuttavuudesta ja kustannuksista.

8 §

Opiskeluterveydenhuollon palvelujen tuottaminen

Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö tuottaa korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palvelut valtakunnallisesti.

Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön on tuotettava opiskeluterveydenhuollon palvelut pääosin omana toimintanaan. Jos tämän lain mukaista tuottamisvelvollisuutta ei voida muuten toteuttaa, Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö voi hankkia omaa toimintaansa täydentäviä opiskeluterveydenhuollon palveluja muulta palveluntuottajalta noudattaen julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annettua lakia (1397/2016). Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö vastaa alihankki-

Valiokunnan mietintö StVM 35/2018 vp

jan yksittäiselle opiskelijalle antamasta palvelusta ja on kokonaisvastuussa yksittäisen opiskelijan saamista opiskeluterveydenhuollon palveluista.

9 §

Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön tehtävät

Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön on palveluja tuottaessaan huolehdittava palveluverkon toimivuudesta, resursoinnista, toiminnan kehittämisestä, ammattihenkilöstön riittävydestä ja osaamisesta, palvelujen saatavuudesta ja saavutettavuudesta sekä ammattimaisesta johtamisesta ja omavalvonnasta. Palveluja tuotettaessa on käytettävä palvelujen yhteensovittamisen toteutusta koskevaa alueellista ja kansallista tietoa, tutkimukseen perustuvaa muuta tietoa sekä asiakkaiden ja henkilöstön kokemuksiin perustuvaa tietoa.

Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön harjoittama mahdollinen muu toiminta ei saa vaarantaa tässä laissa säädettyjen velvoitteiden täyttämistä.

10 §

Kiireettömään hoitoon pääsy

Kansaneläkelaitoksen järjestämään ja Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön tuottamaan opiskeluterveydenhuoltoon sovelletaan, mitä terveydenhuoltolain 51 §:ssä säädetään perusterveydenhuollon hoitoon pääsystä.

11 §

Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon neuvottelukunta

Sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimii valtioneuvoston kolmeksi vuodeksi kerrallaan asettama korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon neuvottelukunta.

Neuvottelukunnassa ovat edustettuina sosiaali- ja terveysministeriö, valtiovarainministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, Kansaneläkelaitos, Suomen Kuntaliitto, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö, yliopistot ja ammattikorkeakoulut, ylioppilaskunnat ja opiskelijakunnat.

Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon neuvottelukunnan tehtävänä on:

- 1) seurata korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon järjestämistä;
- 2) ohjata ja seurata Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön tuottaman opiskeluterveydenhuollon toteutumista;
- 3) kehittää Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön tuottamaa opiskeluterveydenhuoltoa;
- 4) edistää Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön tuottaman opiskeluterveydenhuollon ja kuntien järjestämän opiskeluterveydenhuollon ja muun terveydenhuollon yhteensovittamista;
- 5) seurata palveluverkkoa ja opiskeluterveydenhuollon palvelujen toteutumista, palvelujen käyttöä ja tarvetta valtakunnallisesti sekä opiskelijoiden tyytyväisyyttä palveluihin.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon neuvottelukunnan kokoonpanosta, asettamisesta ja tehtävistä.

Valiokunnan mietintö StVM 35/2018 vp

12 §

Palvelujen yhteensovittaminen muiden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kanssa

Kansaneläkelaitoksen ja Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön on sovittava yhteen opiskeluterveydenhuollon palvelut muihin sosiaali- ja terveystalouteen sekä kuntoutuspalveluihin yhteistyössä **kuntien** ja muiden palveluja järjestävien tahojen kanssa. Lisäksi Kansaneläkelaitoksen ja Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön on turvattava palvelukokonaisuuden ja sujuvien palveluketjujen toteutuminen yhteistyössä **kunnan** järjestämän opiskeluterveydenhuollon ja muun sosiaali- ja terveydenhuollon sekä kuntoutuspalvelujen järjestäjien kanssa.

13 §

Palvelujen tuottamisessa syntyvät häiriötilanteet

Tilanteessa, jossa Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö ei pysty tuottamaan opiskeluterveydenhuollon palveluja tässä laissa edellytetyllä tavalla, Kansaneläkelaitoksen on järjestettävä palvelut muulla tavalla.

2 luku

Opiskeluterveydenhuollon rahoitus

14 §

Opiskeluterveydenhuollon hyväksyttävät kustannukset

Opiskeluterveydenhuollon hyväksyttäviä kustannuksia ovat opiskeluterveydenhuollon palvelujen tuottamisesta aiheutuvat tarpeelliset ja kohtuulliset kustannukset ottaen huomioon laatua, vaikuttavuutta, taloudellisuutta ja tuottavuutta koskevat Kansaneläkelaitoksen järjestämisvastuullaan asettamat tavoitteet.

Opiskeluterveydenhuollon hyväksyttävät kokonaiskustannukset muodostuvat opiskelijalle annettavien opiskeluterveydenhuollon palvelujen opiskelijakohtaisesta hyväksyttävästä kustannuksesta kerrottuna läsnä olevaksi ilmoittautuneiden korkeakouluopiskelijoiden määrällä.

15 §

Arvio hyväksyttävistä kustannuksista

Sosiaali- ja terveysministeriö laatii vuosittain arvion 14 §:ssä tarkoitetuista opiskeluterveydenhuollon hyväksyttävistä kustannuksista. Arvio perustuu opiskeluterveydenhuollon palvelujen tarpeeseen, saatavuuteen, taloudellisuuteen ja vaikuttavuuteen. Arviossa otetaan huomioon palvelujen saatavuuden toteutunut kehitys ja saatavuuden mahdolliset ongelmat sekä kustannustason muutos.

Sosiaali- ja terveysministeriön laatima arvio perustuu:

Valiokunnan mietintö StVM 35/2018 vp

- 1) Kansaneläkelaitoksen toimittamiin 21 §:ssä tarkoitettuihin ja muihin selvityksiin ja arvioihin;
- 2) Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen keräämään opiskeluterveydenhuoltoa koskevaan tietoon;
- 3) muihin käytettävissä oleviin sekä korkeakouluopiskelijoiden että muiden opiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon tilaa koskeviin selvityksiin ja tietoihin.

16 §

Hyväksyttävien kustannusten tarkistaminen

Hyväksyttävät kustannukset tarkistetaan vuosittain 15 §:ssä tarkoitetun arvioinnin perusteella, kuitenkin enintään työntekijän eläkelain (395/2006) 96 §:n 1 momentissa tarkoitettulla palkkakertoimella.

Eduskunta päättää vuosittain opiskeluterveydenhuollon hyväksyttävistä kustannuksista ja valtion rahoituksesta valtion talousarvion käsittelyn yhteydessä.

Hyväksyttävien kustannusten tarkistuksessa on 1 momentista poiketen otettava huomioon opiskeluterveydenhuollon palvelujen tuottamista koskeva muutos, joka johtuu laista tai asetuksesta taikka toimintaympäristön olennaisesta muutoksesta.

17 §

Rahoituksen periaatteet

Opiskeluterveydenhuollon rahoitus koostuu opiskelijoiden Kansaneläkelaitokselle suorittamista 24 §:ssä tarkoitetuista terveydenhoitomaksuista ja valtion Kansaneläkelaitokselle maksamasta rahoituksesta.

Valtion varoista rahoitetaan 77 prosenttia opiskeluterveydenhuollon hyväksyttävistä kokonaiskustannuksista. Opiskelijoilta perittävillä terveydenhoitomaksuilla rahoitetaan 23 prosenttia opiskeluterveydenhuollon hyväksyttävistä kokonaiskustannuksista.

Jos opiskelijoiden terveydenhoitomaksut eivät jonakin vuonna kata kokonaan 23 prosenttia hyväksyttävistä kokonaiskustannuksista, puuttuva osuus rahoitetaan 2 momentista poiketen valtion varoista. Jos opiskelijoiden terveydenhoitomaksut ovat jonakin vuonna enemmän kuin 23 prosenttia hyväksyttävistä kokonaiskustannuksista, ylittävää osuutta ei palauteta opiskelijoille.

18 §

Opiskeluterveydenhuollon lisärahoitus ennakoiduttomassa tilanteessa

Sen lisäksi, mitä 17 §:ssä säädetään, valtio vastaa siitä, että Kansaneläkelaitoksen käytettävissä on korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon riittävä rahoitus, jos se on välttämätöntä opiskeluterveydenhuollon palvelujen saatavuuden turvaamiseksi äkillisestä ja ennakoiduttomasta syystä johtuen.

Valiokunnan mietintö StVM 35/2018 vp

19 §

Valtion rahoitusosuuden suoritukset

Valtio suorittaa Kansaneläkelaitokselle neljässä erässä vuoden aikana tämän lain nojalla järjestettävän opiskeluterveydenhuollon valtion rahoitusosuuden. Kansaneläkelaitoksen on kymmenen pankkipäivää ennen kunkin erän maksupäivää ilmoitettava sosiaali- ja terveysministeriölle valtion maksuerän suuruus.

20 §

Kansaneläkelaitoksen toimintakulut

Valtio korvaa Kansaneläkelaitokselle tämän lain toimeenpanosta aiheutuvat toimintakulut siten kuin Kansaneläkelaitoksesta annetun lain (731/2001) 12 d §:ssä säädetään.

21 §

Kansaneläkelaitoksen selvitykset ja arvio

Kansaneläkelaitoksen on vuosittain huhtikuun loppuun mennessä toimitettava sosiaali- ja terveysministeriölle selvitykset Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön edellisenä vuonna tuottaman opiskeluterveydenhuollon toteutumisesta.

Kansaneläkelaitoksen on vuosittain helmikuun loppuun mennessä toimitettava sosiaali- ja terveysministeriölle arvio seuraavalle vuodelle vahvistettavasta opiskelijoiden terveydenhoitomaksun suuruudesta.

3 luku

Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiölle suoritettava korvaus

22 §

Korvauksen maksaminen

Kansaneläkelaitos maksaa korvauksen Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiölle opiskeluterveydenhuollon palvelujen tuottamisesta aiheutuvista kustannuksista. Korvaus perustuu opiskelija-kohtaiseen hyväksyttävään kustannukseen ja arvioon opiskelijamäärästä.

Korvausta määrittäessään Kansaneläkelaitos ottaa huomioon opiskeluterveydenhuollon käyttökustannukset ja perustamiskustannukset sekä Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön hallintokustannuksista sen osan, joka kohdistuu tämän lain mukaiseen toimintaan.

Kansaneläkelaitos suorittaa Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiölle korvauksen neljässä erässä vuoden aikana.

Valiokunnan mietintö StVM 35/2018 vp

Korvauksen määrä tarkistetaan lopullisen opiskelijamäärän mukaisesti. Lopullinen opiskelijamäärä on kevät- ja syyslukukausien opiskelijamäärien keskiarvo. Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarvittaessa tarkemmat säännökset korvauksen määrän tarkistamisesta.

Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön tili- ja toimintakauden päätyttyä Kansaneläkelaitos tarkastaa opiskeluterveydenhuollon tuottamisesta aiheutuneet kustannukset ja toiminnalle asetettujen laatua, vaikuttavuutta, taloudellisuutta ja tuottavuutta koskevien tavoitteiden toteutumisen.

23 §

Takaisinperintä ja lisäsuoritus

Jos Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö on käyttänyt korvausta muuhun kuin tämän lain mukaiseen toimintaan, Kansaneläkelaitos tekee päätöksen korvauksen takaisinperinnästä.

Jos Kansaneläkelaitos havaitsee 22 §:n 4 momentissa tarkoitettua tarkistusta suorittaessaan, että korvausta on maksettu liikaa, se tekee päätöksen liikaa maksetun korvauksen takaisinperinnästä. Jos tarkistuksen perusteella Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiöllä on oikeus lisäkorvaukseen, Kansaneläkelaitos maksaa lisäkorvauksen sen jälkeen, kun korvauksen tarkistus on tehty.

Takaisinperintä tai lisäsuoritus voidaan ottaa huomioon seuraavissa Kansaneläkelaitoksen Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiölle maksamissa korvauksen maksuerissä.

4 luku

Terveydenhoitomaksu

24 §

Terveydenhoitomaksun maksuvelvollisuus

Tämän lain 2 §:ssä tarkoitetun korkeakouluopiskelijan, joka on ilmoittautunut läsnä olevaksi oppilaitokseen tai opiskelee Maanpuolustuskorkeakoulussa muita kuin upseerin virkaan vaadittavia sotatieteellisiä ja sotilasammattillisia opintoja, on suoritettava lukukausikohtainen terveydenhoitomaksu Kansaneläkelaitokselle.

Kevätlukukauden maksu on suoritettava viimeistään tammikuun 31 päivänä ja syyslukukauden maksu viimeistään syyskuun 30 päivänä. Jos opiskelija ilmoittautuu läsnä olevaksi opiskelijaksi kevätlukukaudelle tammikuun 31 päivän jälkeen, maksu on suoritettava viimeistään 31 päivänä heinäkuuta. Jos opiskelija ilmoittautuu läsnä olevaksi opiskelijaksi syyslukukaudelle syyskuun 30 päivän jälkeen, maksu on suoritettava viimeistään 31 päivänä joulukuuta.

25 §

Terveydenhoitomaksun suuruus

Terveydenhoitomaksun suuruus määrätään siten, että valtion rahoitusosuudella ja terveydenhoitomaksun tuotoilla katetaan 14 §:ssä tarkoitetut hyväksyttävät opiskeluterveydenhuollon kustannukset. Maksua määrättäessä noudatetaan, mitä 17 §:ssä säädetään opiskeluterveydenhuollon

Valiokunnan mietintö StVM 35/2018 vp

rahoitusosuuksista. Terveystenhoitomaksun suuruus määrätään siten, että opiskelijoiden rahoitusosuus jaetaan arvioidulla läsnä olevaksi ilmoittautuneiden opiskelijoiden määrällä. Terveystenhoitomaksu on saman suuruinen kaikille opiskelijoille.

Terveystenhoitomaksun suuruudesta säädetään vuosittain ennen marraskuun 30 päivää annetavalla valtioneuvoston asetuksella.

26 §

Maksuunpanopäätös

Kansaneläkelaitos antaa opiskelijalle hänen pyynnöstään terveystenhoitomaksua koskevan maksuunpanopäätöksen.

27 §

Terveystenhoitomaksun periminen ja viivästytmismaksu

Jos terveystenhoitomaksu maksetaan määrääjan jälkeen, peritään kiinteä viivästytmismaksu. Viivästytmismaksun suuruus voi olla enintään 15 prosenttia terveystenhoitomaksun määrästä. Viivästytmismaksun suuruudesta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Jos opiskelija ei maksa terveystenhoitomaksua määrääjassa, Kansaneläkelaitoksen on lähetettävä opiskelijalle maksumuistutus. Korkeakouluopiskelijan terveystenhoitomaksu ja viivästytmismaksu ovat suoraan ulosottokelpoisia. Maksut peritään ja ne vanhentuvat siten kuin verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007) säädetään. Vanhentuminen lasketaan maksun 24 §:n 2 momentissa säädetystä erääntymisestä.

28 §

Terveystenhoitomaksun kuittaaminen

Terveystenhoitomaksu ja viivästytmismaksu voidaan kuitata Kansaneläkelaitoksen myöhemmin maksamasta etuudesta. Ilman opiskelijan suostumusta kuittaaminen voidaan kuitenkin kohdistaa vain opintotukilain (65/1994) perusteella maksettavaan opintorahaan.

5 luku

Rekisterit ja tietojen luovuttaminen

29 §

Potilastietojen rekisterinpito

Ylioppilaiden terveystenhoitosäätiö on luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2016/679 tarkoitettu rekisterinpitä-

Valiokunnan mietintö StVM 35/2018 vp

jä sen tuottamisvastuulle kuuluvassa toiminnassa syntyneille terveydenhuollon potilasasiakirjoille. Lain 13 §:ssä tarkoitettussa tilanteessa Kansaneläkelaitos toimii rekisterinpitäjänä edellä säädetystä poiketen.

30 §

Maksutietojen rekisterinpito

Kansaneläkelaitos on terveydenhoitomaksun keräämiseen liittyvien maksutietojen rekisterinpitäjä.

31 §

Tiedonsaanti ja tietojen luovutus

Kansaneläkelaitoksella on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä ja korvauksetta korkeakoulujen valtakunnallisesta tietovarannosta ja korkeakouluilta terveydenhoitomaksun keräämistä varten tarvittavat tiedot. Tällaisia tietoja ovat korkeakoulun nimi ja oppilaitosnumero, suoritettava tutkinto, opiskelijan nimi, henkilötunnus ja tarvittavat yhteystiedot, läsnäolotiedot ja muut maksun perimistä varten välttämättömät tiedot.

Kansaneläkelaitoksella ja tämän lain mukaisella muutoksenhakuelimellä on oikeus saada pyynnöstä salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä korvauksetta käsiteltävänä olevan tämän lain 3 ja 4 luvun mukaisen asian ratkaisemiseksi tai muun tämän lain mukaisen yksittäisen tehtävän täytäntöönpanoa varten välttämättömät tiedot ulosottoviranomaiselta, yleiseltä tuomioistuimelta, sosiaali- ja terveydenhuollon lupaviranomaiselta sekä muulta valtion viranomaiselta. Kansaneläkelaitoksella on oikeus yksittäistapauksessa käyttää tämän lain mukaista asiaa käsitellessään muiden sille säädettyjen tehtävien hoitamista varten saamia tietoja, jos on ilmeistä, että ne vaikuttavat tämän lain mukaiseen asiaan ja Kansaneläkelaitoksella olisi oikeus saada tiedot muutoinkin erikseen.

Kansaneläkelaitoksella on oikeus yksittäistapauksessa käsitellä tässä laissa tarkoitetun terveydenhoitomaksun perinnässä muiden Kansaneläkelaitoksen toimeenpanemien etuuksien ratkaisemista ja muiden saatavien perintää varten kerättyjä tietoja, jos ne ovat välttämättömiä asian ratkaisemiseksi ja Kansaneläkelaitoksella olisi oikeus muutoinkin saada tiedot erikseen. (Uusi 3 mom.)

Kansaneläkelaitoksella on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä ja korvauksetta Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiöltä järjestämänsä korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon laimmukaisuuden, saatavuuden, saavutettavuuden, laadun, vaikuttavuuden, taloudellisuuden, tuottavuuden ja jatkuvan kehityksen seuraamiseksi ja arvioimiseksi tarvitsemiaan tietoja. Nämä tiedot eivät saa sisältää henkilötietoja. Lisäksi Kansaneläkelaitoksella on oikeus tarkastaa säätiön kirjanpito ja suorittaa Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön toimintaan ja tiloihin kohdistuva arviointi ennalta ilmoitettuna ajankohtana. Kansaneläkelaitoksen oikeus saada tässä momentissa tarkoitetut tiedot koskee myös Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön muilta palveluntuottajilta hankkimia tässä laissa tarkoitettuja palveluja.

Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö on velvollinen toimittamaan Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen ylläpitämään perusterveydenhuollon avohoidon hoitoilmoitusrekisteriin tarvittavat tiedot.

32 §

Teknisen yhteyden käyttö rekisteritietojen luovutuksessa

Edellä 31 §:ssä tarkoitettuja tietoja voidaan luovuttaa myös teknisen käyttöyhteyden avulla. Ennen teknisen käyttöyhteyden avaamista tietoja pyytävän on esitettävä selvitys siitä, että tietojen suojauksesta huolehditaan asianmukaisesti.

6 luku

Erinäiset säännökset

33 §

Palvelujen kieli

Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön ja 8 §:ssä tarkoitetun alihankkijan tämän lain mukaiseen toimintaan sovelletaan kielilakia (423/2003), saamen kielilakia (1086/2003), viittomakielilakia (359/2015) ja julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain (424/2003) 2, 3 ja 4 §:ää, jollei muussa laissa toisin säädetä.

Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön ja 8 §:ssä tarkoitetun alihankkijan on järjestettävä palvelunsa sekä suomeksi että ruotsiksi kaksikielisessä kunnassa siten, että asiakas saa ne valitsemallaan kielellä, joko suomeksi tai ruotsiksi. Yksikielisessä kunnassa palvelut järjestetään kunnan kielellä siten, että asiakkaalla on oikeus käyttää suomen tai ruotsin kieltä. Asiakkaalla on oikeus käyttää saamen kieltä saamelaisten kotiseutualueella tuotettavissa opiskeluterveydenhuollon palveluissa siten kuin saamen kielilaissa (1086/2003) säädetään.

Jos terveydenhuollon henkilöstö ei hallitse muuta kuin suomen tai ruotsin kieltä tai asiakas ei aisti- tai puhevamman tai muun syyn vuoksi voi tulla ymmärretyksi, on palveluja annettaessa mahdollisuuksien mukaan huolehdittava tulkittamisesta ja tulkin hankkimisesta.

Palveluja tuotettaessa on Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön ja 8 §:ssä tarkoitetun alihankkijan lisäksi huolehdittava siitä, että Pohjoismaiden kansalaiset voivat tässä laissa tarkoitettuja palveluja käyttäessään tarvittaessa käyttää omaa, joko suomen, islannin, norjan, ruotsin tai tanskan kieltä. Tällöin on mahdollisuuksien mukaan huolehdittava siitä, että Pohjoismaiden kansalaiset saavat tarvittavan tulkkaus- ja käännösavun.

34 §

Käyttämättä jätetystä ajasta perittävä maksu

Jos henkilö on varannut ennakolta vastaanottoajan palvelun saamiseksi ja hän on ilman hyväksyttävää syytä jäänyt saapumatta varattuna aikana vastaanotolle, Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö perii häneltä valtioneuvoston asetuksella säädettävän suuruisen maksun.

Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö tekee opiskelijalle hänen pyynnöstään käyttämättä jätettyä aikaa koskevan maksuunpanopäätöksen.

Valiokunnan mietintö StVM 35/2018 vp

35 §

Valvonta

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto valvoo Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön ja 8 §:ssä tarkoitetun alihankkijan toiminnan lainmukaisuutta siten kuin Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastosta annetussa laissa (669/2008) säädetään.

36 §

Rikosoikeudellinen virkavastuu ja vahingonkorvausvastuu

Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön palveluksessa oleviin henkilöihin sovelletaan rikoslain (39/1889) 40 luvun rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä heidän suorittaessaan tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).

Mitä 1 momentissa säädetään, koskee myös muun palveluntuottajan palveluksessa olevia heidän suorittaessaan tämän lain mukaisia tehtäviä.

37 §

Muutoksenhaku

Tämän lain 22, 23, 26 ja 27 §:ssä tarkoitettuun Kansaneläkelaitoksen päätökseen saa vaatia oikaisua Kansaneläkelaitokselta siten kuin hallintolaissa (434/2003) säädetään. Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Tämän lain 34 §:ssä tarkoitettuun Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön päätökseen saa vaatia oikaisua Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiöltä siten kuin hallintolaissa säädetään. Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

38 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Jos valtion talousarviossa opiskeluterveydenhuoltoon myönnetty rahoitus osoittautuu riittämättömäksi ammattikorkeakouluopiskelijoiden ennakoimattomasta palvelutarpeesta johtuen, voidaan ensimmäisen kolmen vuoden aikana lain voimaantulosta myöntää vuosittain toimintaan lisärahoitusta.

Syksyllä 2020 läsnä olevaksi ilmoittautuvat yliopisto-opiskelijat suorittavat ylioppilaskunnan jäsenmaksun yhteydessä maksettavasta lukuvuoden 2020—2021 terveydenhoitomaksusta yliop-

Valiokunnan mietintö StVM 35/2018 vp

pilaskunnalle vain syyslukukauden osuuden. Tämän lain mukainen terveydenhoitomaksu maksetaan Kansaneläkelaitokselle kevätlukukaudesta 2021 alkaen.

2.

Laki

terveydenhuoltolain 17 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan terveydenhuoltolain (1326/2010) 17 §, sellaisena kuin se on osaksi laissa 551/2017, seuraavasti:

17 §

Opiskeluterveydenhuolto

Kunnan perusterveydenhuollon on järjestettävä opiskeluterveydenhuollon palvelut alueellaan sijaitsevien lukioden ja ammatillista koulutusta antavien oppilaitosten opiskelijoille heidän kotipaikastaan riippumatta. Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetussa laissa (/) säädetään Kansaneläkelaitoksen velvollisuudesta järjestää opiskeluterveydenhuolto korkeakoulujen opiskelijoille.

Opiskeluterveydenhuoltoon sisältyvät:

- 1) oppilaitoksen opiskeluympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä opiskeluyhteisön hyvinvoinnin edistäminen sekä seuranta kolmen vuoden välein;
- 2) opiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin sekä opiskelukyvyn seuraaminen ja edistäminen, johon sisältyvät lukion ja ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoille kaksi määräaikaista terveystarkastusta ja kaikille opiskelijoille terveystarkastukset yksilöllisen tarpeen mukaisesti;
- 3) perusterveydenhuollon terveyden- ja sairaanhoitopalvelut, mukaan lukien mielenterveys- ja päihdetyö, seksuaaliterveyden edistäminen ja suun terveydenhuolto;
- 4) opiskelijan erityisen tuen tai tutkimusten tarpeen varhainen tunnistaminen, opiskelijan tukeminen ja tarvittaessa jatkotutkimuksiin tai -hoitoon ohjaaminen sekä psykoterapiaan ohjaamisen edellyttämä hoito ja lausunto.

Opiskeluterveydenhuoltoon kuuluu myös opiskelijan muun kuin oppisopimukseen perustuvan työpaikalla järjestettävän koulutuksen ja työharjoittelun aikainen terveydenhuolto.

Kunnan perusterveydenhuollon ja Kansaneläkelaitoksen on opiskeluterveydenhuollon palveluja järjestäessään toimittava yhteistyössä alaikäisen opiskelijan vanhempien ja huoltajien, muun opiskelijahuolto- ja opetushenkilöstön, Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa.

Valiokunnan mietintö StVM 35/2018 vp

Opiskeluterveydenhuolto on osa oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaista opiskeluhuoltoa sekä ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) 99 §:n 3 momentin mukaista opiskelijahuoltoa. **Kunnan perusterveydenhuollosta vastaavan viranomaisen** tulee osallistua lukiolain (714/2018) 12 §:ssä tarkoitetun opetussuunnitelman ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 99 §:n 1 momentissa tarkoitettujen opiskelijahuollon järjestämistapojen laatimiseen siltä osin kuin ne koskevat opiskelijahuoltoa sekä oppilaitoksen ja kodin välistä yhteistyötä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 ____.

3.

Laki

sairausvakuutuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan sairausvakuutuslain (1224/2004) 13 luvun 11—14 § ja 18 luvun 8 §:n 1 momentin 3 kohta, sellaisina kuin ne ovat, 13 luvun 11—14 § laissa 840/2005 ja 18 luvun 8 §:n 1 momentin 3 kohta laissa 1113/2005, sekä
muutetaan 18 luvun 11 §:n 1 momentin 3 kohta, sellaisena kuin se on laissa 986/2008, seuraavasti:

18 luku

Sairausvakuutusrahasto ja vakuutusmaksut

11 §

Työtulovakuutuksen kulut

Sairausvakuutusrahastosta maksettavia työtulovakuutuksen kuluja ovat:

3) 13 luvussa tarkoitetut työterveyshuollon järjestämisestä aiheutuvien kustannusten korvaukset;

Valiokunnan mietintö StVM 35/2018 vp

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Kansaneläkelaitos voi tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten perusteella suorittaa Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiölle korvauksen Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön 31 päivään joulukuuta 2020 asti toteuttaman yliopisto-opiskelijoiden perusterveydenhuollon kustannuksista kesäkuun 30 päivään 2021 mennessä.

4.

Laki

yliopistolain 46 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yliopistolain (558/2009) 46 §:n 2 momentin 2 kohta, sellaisena kuin se on laissa 1367/2018, seuraavasti:

46 §

Ylioppilaskunta

Ylioppilaskunnan erityisenä tehtävänä on:

2) osallistua tarvittaessa terveydenhuoltolain (1326/2010) 17 §:ssä ja korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetussa laissa (/) säädettyjen opiskeluterveydenhuoltoa koskevien tehtävien toteuttamiseen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki

ammattikorkeakoululain 41 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ammattikorkeakoululain (932/2014) 41 §:n 1 momentin 2 kohta, sellaisena kuin se on laissa 1368/2018, seuraavasti:

41 §

Opiskelijakunta

Ammattikorkeakoulussa on opiskelijakunta, johon voivat kuulua tutkintoon johtavassa koulutuksessa olevat opiskelijat. Opiskelijakunta voi hyväksyä jäsenikseen myös muita ammattikorkeakoulun opiskelijoita. Opiskelijakunnan tarkoituksena on toimia jäsentensä yhdyssiteenä ja edistää heidän yhteiskunnallisia, sosiaalisia ja henkisiä sekä opiskeluun ja opiskelijan asemaan yhteiskunnassa liittyviä pyrkimyksiään. Opiskelijakunnan tehtävänä on omalta osaltaan valmistaa opiskelijoita aktiiviseen, valveutuneeseen ja kriittiseen kansalaisuuteen. Opiskelijakunnan erityisenä tehtävänä on:

2) osallistua tarvittaessa terveydenhuoltolain (1326/2010) 17 §:ssä ja korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetussa laissa (/) säädettyjen opiskeluterveydenhuoltoa koskevien tehtävien toteuttamiseen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 21.2.2019

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Krista Kiuru sd
varapuheenjohtaja Hannakaisa Heikkinen kesk
jäsen Outi Alanko-Kahiluoto vihr
jäsen Arja Juvonen ps
jäsen Niilo Keränen kesk
jäsen Anneli Kiljunen sd

Valiokunnan mietintö StVM 35/2018 vp

jäsen Jaana Laitinen-Pesola kok
jäsen Anne Louhelainen sin
jäsen Ulla Parviainen kesk
jäsen Aino-Kaisa Pekonen vas
jäsen Pekka Puska kesk
jäsen Veronica Rehn-Kivi r
jäsen Vesa-Matti Saarakkala sin
jäsen Kristiina Salonen sd
jäsen Sari Sarkomaa kok
jäsen Martti Talja kesk
varajäsen Sari Tanus kd

Valiokunnan sihteereinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Eila Mäkipää
valiokuntaneuvos Sanna Pekkarinen
valiokuntaneuvos Päivi Salo
valiokuntaneuvos Harri Sintonen